

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Fiskální politika v zemích vyvážejících ropu

Bc. Pavla Nováková

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Pavla Nováková

Provoz a ekonomika

Název práce

Fiskální politika v zemích vyvážejících ropu

Název anglicky

Fiscal policy in curde oil exporting countries

Cíle práce

Provést analýzu fiskální politiky v zemích vyvážejících ropu.

Metodika

V práci budou použity deskriptivní a komparativní metody zkoumání.

Doporučený rozsah práce

60 – 70 stran

Klíčová slova

ropa, fiskální politika, OPEC

Doporučené zdroje informací

IZÁK, Vratislav. Fiskální politika. Vyd. 2. Praha: Oeconomica, 2010, 209 s. ISBN 978-80-245-1669-1.

MAITAH, Mansoor. Zvláštnosti makroekonomické politiky zemí Blízkého východu. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7357-608-0.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

doc. Ing. Mansoor Maitah, Ph.D. et Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Fiskální politika v zemích vyvážejících ropu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. března 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Doc. Ing. Mansoor Maitah, Ph.D. et Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, za spolupráci a cenné rady při shromažďování podkladových materiálů.

Fiskální politika v zemích vyvážejících ropu

Fiscal policy in crude oil exporting countries

Souhrn

Diplomová práce na téma Fiskální politika v zemích vyvážejících ropu se zabývá sledováním, analýzou a zhodnocením vývoje fiskální politiky v Kuvajtu v letech 1999 až 2013 a porovnáním hlavních ekonomických ukazatelů s dalšími zeměmi Arabského poloostrova, světovým průměrem a s průměrem ekonomik, které se vyznačují vysokými příjmy a nejsou členy OECD.

V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy týkající se fiskální politiky, ropná politika, vývoj cen, produkce a zásoby ropy, charakteristiky specifik zemí vyvážejících ropu, teorie rentiérského státu a deskriptivní analýza ekonomické situace států GCC. V praktické části bylo pro analýzu ekonomické situace využito statistických dat z Kuvajtského statistického úřadu, statistických dat ze Světové banky a ročních zpráv z Mezinárodního měnového fondu. Kuvajt a ostatní státy Zálivu jsou rentiérskými státy, protože jejich hlavní příjmy tvoří renta z přírodního bohatství – ropy. Příjmy z ropy tvoří převážnou část veškerých příjmů do státního rozpočtu. Po celé sledované období převažují přebytky státních rozpočtů, nízká nezaměstnanost a růst HDP je vyšší než činí světový průměr a průměr ekonomik s vysokými příjmy.

Summary

This diploma thesis deals with the development, analysis and evaluation of fiscal policy in Kuwait from 1999 to 2013 and comparing the major economic indicators with other countries of the Arabian Peninsula, with World average and with average of economies that are characterized by high incomes and they are not members of OECD.

The theoretical part deals with basic concepts that are related to fiscal policy, crude oil policy, price trends, production and crude oil reserves, main characteristics of crude oil exporting countries, theory of the rentier state and descriptive analysis of economic situation in GCC countries. In the practical part was used statistical data from the Statistical Office of Kuwait, World bank and the annual reports from The International Monetary Fund. Kuwait and other countries of Persian Gulf are rentier states, because their main incomes from natural resources – oil. Oil revenues make up the biggest part to state budget. For all period is typical surplus state budget, low unemployment and GDP growth is higher than the World average and the average of high income economies.

Klíčová slova: fiskální politika, expanze, restrikce, ropa, renta, rentiérský stát, HDP, státní rozpočet, daň, OPEC, GCC

Keywords: fikal policy, expansion, restriction, crude oil, rent, rentier state, GDP, state budget, tax, OPEC, GCC

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	8
3	FISKÁLNÍ POLITIKA	10
	3.1 Příjmy a výdaje státního rozpočtu, státní dluh.....	12
	3.2 Daně	15
	3.3 Účinnost fiskální politiky.....	16
	3.3.1 Agregátní poptávka a agregátní nabídka	17
	3.3.2 Fiskální politika a otevřená ekonomika	20
	3.3.3 IS-LM model ve fiskální politice.....	22
	3.4 Omezení fiskální politiky.....	25
4	ROPNÁ EKONOMIKA	27
	4.1 Produkce ropy a ropné zásoby	28
	4.2 Ropné krize	29
	4.3 OPEC A GCC	30
	4.4 Specifika států vyvážejících ropu	32
	4.5 Problémy fiskální politiky v zemích vyvážejících ropu	33
	4.6 Příjmy z ropy, jejich alokace a tvorba rozpočtu	35
	4. 7 Rentiérský stát.....	36
	4. 8 Ekonomická situace států GCC	37
5	PŘÍPADOVÁ STUDIE KUVAJTU	40
	5.1 Ekonomická situace Kuvajtu a vývoj HDP v letech 1999 - 2013	42
	5.2 Příjmy do státního rozpočtu.....	45
	5.3 Výdaje ze státního rozpočtu.....	49
	5.4 Inflace, nezaměstnanost a ekonomicky aktivní obyvatelstvo.....	52
6	VÝVOJ FISKÁLNÍ POLITIKY V ZEMÍCH GCC	56
	6.1 Vliv fluktuace cen ropy na růst HDP	61
	6.2 Zhodnocení výsledků.....	62
7	ZÁVĚR	64
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
9	PŘÍLOHY	70

SEZNAM ZKRATEK

AD	agregátní poptávka
AFESD	Arabský fond pro ekonomický a sociální rozvoj
ALO	Arabská organizace práce
AS	agregátní nabídka
BP	platební balance
bp	saldo platební bilance
C	spotřeba domácností
Cf	saldo kapitálového účtu
E	rovnovážný bod
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství
G77	Hnutí nezúčastněných zemí
GCC	Rada pro spolupráci v Zálivu
h	koeficient citlivosti poptávky po penězích na výši úrokové míry
HDP	hrubý domácí produkt
I	investiční výdaje
i	úroková míra
ILO	Mezinárodní organizace práce
IMF	Mezinárodní měnový fond
IS	křivka investičních úspor
k	koeficient citlivosti poptávky po penězích na výši HDP
KOC	Kuvajtská naftařská společnost
KPC	Kuvajtská petrochemická společnost
KPI	Kuvajtská mezinárodní ropná společnost
KWD	kuvajtský dinár
LAS	dlouhodobá agregátní nabídka
LAS	Liga arabských států
LM	křivka nabídky peněz
M	nabídka peněz
MAAE	Mezinárodní agentura pro atomovou energii
mil.	milion
mld.	miliarda
NX	čistý export
NYMEX	Newyorská obchodní burza
OAPEC	Organizace arabských států vyvážejících ropu
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OIC	Organizace islámské konference
OPEC	Organizace států vyvážejících ropu
OSN	Organizace spojených národů
P	cenová hladina
PIC	Kuvajtská společnost petrochemického průmyslu
r	nominální úroková míra
SAS	krátkodobá agregátní nabídka
T	daňová sazba
tis.	tisíc
UNESCO	Organizace OSN pro kulturu, vědu a výchovu
UNIDO	Organizace OSN pro průmyslový rozvoj

UNWTO	Světová organizace cestovního ruchu
USD	americký dolar
WB	Světová banka
WCO	Světová celní organizace
WHO	Světová zdravotnická organizace
WTO	Světová obchodní organizace
Y*	potencionální hrubý domácí produkt
Y, y	reálný hrubý domácí product
Y _D	disponibilní důchod

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Krátkodobé a dlouhodobé cíle fiskální politiky.....	34
Tabulka č. 2: Import a export Kuvajtu v letech 2007 – 2012	41
Tabulka č. 3: Základní charakteristiky časové řady ekonomická situace v Kuvajtu	42
Tabulka č. 4: Základní charakteristiky časové řady HDP	44
Tabulka č. 5: Základní charakteristiky časové řady HDP na obyvatele	45
Tabulka č. 6: Základní charakteristiky časové řady ropných příjmů v Kuvajtu.....	46
Tabulka č. 7: Základní charakteristiky časové řady daňové příjmy v Kuvajtu	48
Tabulka č. 8: Základní charakteristiky časové řady nedaňové příjmy	49
Tabulka č. 9: Základní charakteristiky časové řady výdaje ze státního rozpočtu Kuvajtu..	52
Tabulka č. 10: Základní charakteristiky časové řady inflace.....	53
Tabulka č. 11: Základní charakteristiky časové řady nezaměstnanost	54
Tabulka č. 12: Základní charakteristiky časové řady ekonomicky aktivní obyvatelstvo	55

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Cíle fiskální politiky.....	12
Obrázek č. 2: Vývoj ceny ropy ve 20. století.....	30
Obrázek č. 3: Vliv fluktuace ropy na HDP	61

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Lafferova křivka	15
Graf č. 2: Agregátní poptávka.....	17
Graf č. 3: Krátkodobá agregátní nabídka (SAS).....	18
Graf č. 4: Dlouhodobá agregátní nabídka (LAS).....	18
Graf č. 5: Expanzivní fiskální politika v grafu AD-AS	19
Graf č. 6: Restriktivní fiskální politika v grafu AD-AS	19
Graf č. 7: Křivka IS.....	22
Graf č. 8: LM křivka	23
Graf č. 9: Model IS-LM.....	23
Graf č. 10: Křivka BP	24
Graf č. 11: Vývoj produkce ropy v zemích GCC	28
Graf č. 12: Vývoj zásob ropy v zemích GCC	29
Graf č. 13: Ekonomická situace v Kuvajtu v letech 1999 – 2013	42
Graf č. 14: Vývoj HDP v letech 1999 - 2013	43
Graf č. 15: HDP na obyvatele	44
Graf č. 16: Podíl ropných a neropných příjmů	46
Graf č. 17: Daňové příjmy	47
Graf č. 18: Nedaňové příjmy	48
Graf č. 19: Běžné výdaje ze státního rozpočtu	50
Graf č. 20: Kapitálové výdaje ze státního rozpočtu.....	51
Graf č. 22: Inflace v Kuvajtu	52
Graf č. 23: Nezaměstnanost v Kuvajtu	53
Graf č. 24: Vývoj růstu HDP (%) v letech 1999 – 2013.....	56
Graf č. 25: Vývoj HDP na obyvatele v letech 1999-2013	57
Graf č. 26: Vývoj inflace v letech 1999 až 2013	58
Graf č. 27: Vývoj nezaměstnanosti v letech 1999 – 2013	59
Graf č. 28: Vývoj výsledku hospodaření státního rozpočtu.....	60

1 ÚVOD

Fiskální politika, někdy také označována jako rozpočtová politika, je spolu s monetární politikou, důchodovou politikou a vnější obchodní a měnovou politikou součástí hospodářské politiky státu. Fiskální politika je velice důležitým nástrojem celé ekonomiky. Je ovlivňována pomocí veřejných rozpočtů, které spravuje stát, případně vláda dané země. Nejdůležitějším nástrojem fiskální politiky je státní rozpočet, který při neuvážených opatřeních vede k deficitu a rostoucímu státnímu dluhu, a tím pádem dochází k prohlubování fiskální nerovnováhy. Každý člověk, žijící v daném státě, se svým způsobem podílí na státním rozpočtu, a to jak na straně příjmů, které probíhají prostřednictvím placení daní, nebo na straně výdajů prostřednictvím užívání veřejných statků a služeb. K těmto platbám nedochází dobrovolně, ale jsou povinné, protože jsou nařízeny vládou formou zákonů. Tyto jevy jsou charakterizovány jako princip neekvivalence a princip nedobrovolnosti.

Hlavním cílem fiskální politiky je dosažení ekonomického růstu, nízké cenové hladiny, co nejvyššího stupně zaměstnanosti a zmírňování výkyvů hospodářského cyklu. Pro tyto účely je ve fiskální politice využíváno vestavěných stabilizátorů nebo diskreční politiky. Vestavěné stabilizátory fungují v ekonomice automaticky bez nutných státních zásahů, kdežto pro diskreční politiku jsou potřebné zásahy státu.

Fiskální politika v zemích vyvážejících ropu vykazuje určitá specifika oproti ostatním státům. Hlavním rozdílem je to, že tyto země disponují přírodním bohatstvím – ropou, ze které náleží státu renta. Jelikož tyto státy pobírají rentu, tak jsou nazývány jako rentiérské státy. Ropa v zemích vyvážejících ropu hraje stěžejní roli, protože ropné příjmy tvoří nejvyšší část celkových příjmů do státního rozpočtu (někdy až 90 %). Ačkoliv jsou tyto země charakterizovány jako rozvojové, je pro ně typický vysoký růst HDP a jejich rozpočty se vyznačují přebytky. Ekonomický růst může být však narušen nebo zpomalen ropnými šoky, které jsou způsobeny mnoha faktory (měnící se kurz USD, přírodní katastrofy, nová ropná naleziště, zvýšená nebo snížená poptávka).

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem předložené diplomové práce je popsat a zhodnotit vývoj fiskální politiky v zemích vyvážejících ropu, konkrétně Kuvajtu a následné porovnání hlavních ekonomických ukazatelů s ostatními státy Perského zálivu a s průměrem zemí, které se vyznačují vysokými příjmy a dále také se světovým průměrem.

Teoretická část se zabývá fiskální politikou obecně, vysvětluje základní pojmy, účinnost v ekonomice a možná omezení. Další část se zabývá ropnou ekonomikou. V této kapitole jsou popsány ropné krize, vývoj cen, produkce a zásoby ropy, specifika zemí vyvážejících ropu a vysvětlení důležitých pojmů týkajících se zemí vyvážejících ropu. Pro teoretickou část byly použity metody deskriptivní vycházející z odborné literatury a z internetových zdrojů.

Praktická část se nejdříve zabývá vývojem fiskální politiky v Kuvajtu a následně porovnává hlavní ekonomické ukazatele s ostatními zeměmi GCC a světovým průměrem. Pro vlastní zpracování bylo využito především sekundárních dat z Kuvajtského statistického úřadu, Světové banky a Mezinárodního měnového fondu, která jsou dostupná na oficiálních internetových stránkách těchto institucí. Pro praktickou část byly použity metody deskriptivní a komparativní. V praktické části týkající se případové studie Kuvajtu jsou využity a vypočteny základní charakteristiky časových řad:

- 1) absolutní přírůstky

$$\Delta_t = y_t - y_{t-1}, \quad t = 2, 3, \dots, n \quad (2.1)$$

- 2) relativní přírůstky

$$\delta_t = \frac{y_t - y_{t-1}}{y_{t-1}}, \quad t = 2, 3, \dots, n \quad (2.2)$$

- 3) koeficient růstu

$$k_t = \frac{y_t}{y_1}, \quad t = 2, 3, \dots, n \quad (2.3)$$

- 4) průměrný absolutní přírůstek

$$\bar{\Delta} = \frac{y_n - y_1}{n - 1} \quad (2.4)$$

5) průměrný koeficient růstu

$$\bar{k} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \quad (2.5)$$

Veškerá získaná a vypočtená data jsou zachycena buď v tabulkové, anebo grafické podobě. Výsledky jsou dále interpretovány a následně shrnuty pomocí metody syntézy v kapitole Zhodnocení výsledků.

3 FISKÁLNÍ POLITIKA

V původním slova smyslu znamenala fiskální politika především získávání a shromažďování finančních prostředků pro pokrytí výdajů státu, a to výdaje na infrastrukturu, obranu proti válkám a chod státu. Rozpočty nehrály významnou roli až do třicátých let 20. století a hlavními cíly bylo dosažení plné zaměstnanosti a rovnováhy mezi agrární nabídkou a agrární poptávkou. Hlavní zásadou v této době byla zásada neutrality státního rozpočtu, ale po velké světové hospodářské krizi ve 30. letech 20. století tato zásada přestala platit. V dnešním pojetí znamená fiskální politika ovlivňování ekonomiky státu pomocí veřejných rozpočtů, jejímž cílem je zajištění makroekonomické stability, a to zajištění stabilního ekonomického růstu, stabilní cenové hladiny a nízké míry nezaměstnanosti. Ekonomiku lze ovlivňovat pomocí příjmů nebo výdajů. Fiskální politika je prováděna státem, konkrétně vládou a jejím hlavním nástrojem je státní rozpočet. Váže se k plnění následujících 3 fiskálních funkcí:

- 1) **Alokační funkce** – snaha státu o efektivní alokaci společenských zdrojů prostřednictvím veřejných financí, a to jak na straně výdajové, tak na straně příjmové. Na straně výdajové se jedná především o přímé zajištění nebo dotování veřejných statků a aktivit spojených s pozitivními externalitami. Na straně příjmové se jedná o vhodnou daňovou politiku v případě, že existují negativní externality.
- 2) **Redistribuční funkce** – cílem této funkce je snížit nerovnoměrné rozdělení důchodů a bohatství. Prostřednictvím redistribuce příjmů stát koriguje rozdělování prvotních důchodů. Na straně výdajové jsou důchody rozděleny prostřednictvím transferových plateb a na straně příjmové prostřednictvím progresivního zdanění.
- 3) **Stabilizační funkce** – snaha státu o zmírnění výkyvů hospodářského cyklu prostřednictvím veřejných financí. V recesi je ekonomika oživována fiskální expanzí a při přehřátí ekonomiky se využívá fiskální restrikce (Dvořák, 2008, s. 8).

Na základě těchto funkcí lze definovat rozdíl mezi fiskální a rozpočtovou politikou. Fiskální a rozpočtová politika jsou často užívány jako synonyma, ale vzhledem k výše uvedeným funkcím se liší. Rozpočtová politika klade důraz především na funkci alokační, popřípadě funkci redistribuční, zatímco prioritou fiskální politiky je funkce stabilizační. Rozpočtová politika vyjadřuje veřejné finance pouze ve finančním pojetí bez snahy

ovlivnit makroekonomické reálné proměnné. Hlavním cílem je zajištění dostatečného objemu veřejných financí a jejich následnému využití a dosažení vyrovnaného státního rozpočtu. Rozpočtovou politiku provádí ministerstvo financí. Fiskální politiku provádí stát a jejím hlavním cílem, narozdíl od rozpočtové politiky, není dosahování vyrovnaného státního rozpočtu, ale stabilní vývoj makroekonomických proměnných, jako je inflace, zaměstnanost a růst hrubého domácího produktu a v konečném účinku ovlivňuje i agregátní poptávku (Dvořák, 1998, s. 13-16, Jurečka, 2010, s. 185-186).

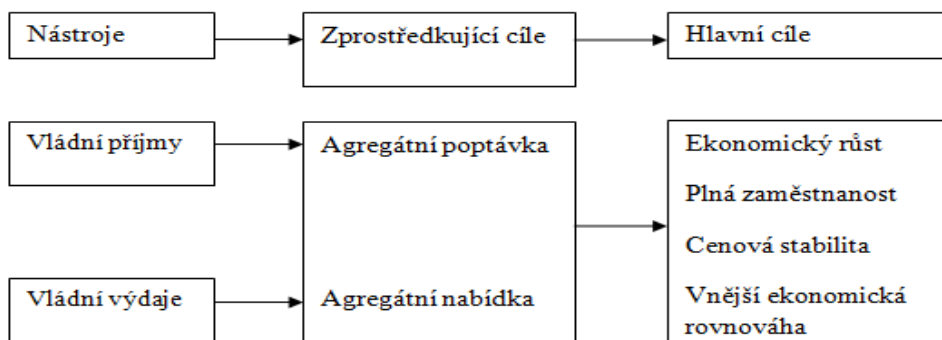
Dalším způsobem jak je možné rozdělit fiskální politiku, je historické hledisko. Z historického hlediska lze rozeznávat **dva základní proudy fiskální politiky**. Jedná se o liberalistický proud (klasický) a keynesiánský proud.

Představitelé **liberalistického proudu** zastávají názor, že nejsou potřebné zásahy státu do fungování ekonomiky a její stabilizace. Ekonomika se stabilizuje sama a v případě nesprávného načasování zásahů státu do ekonomiky se může původní nerovnováha ještě více prohloubit. Hlavní zásadou tohoto proudu je fungování tzv. neviditelné ruky trhu. Hlavními cíli klasického proudu je zajištění cenové stability a dostatečné zaměstnanosti.

Hlavní myšlenkou **keynesiánského proudu** je, že k zajištění ekonomické stability jsou potřebné státní zásahy, které zajistí plynulý chod ekonomiky, a tím pádem je možné rychleji reagovat na nežádoucí změny. Pokud ekonomika selže, je nemožné dosáhnout opětovné ekonomické stability bez státních zásahů. Cílem keynesiánců bylo, že kdo chce pracovat, tak práci jistě najde, čímž bude dosaženo nejvyšší možné úrovně zaměstnanosti. (Ondrčka, s. 50-51, 2006, Brčák, Sekerka, 2010, s. 42).

Mezi hlavní cíle fiskální politiky patří zprostředkující cíle a hlavní (konečné) cíle. Zprostředkující cíle jsou takové cíle, jejichž prostřednictvím budou naplněny hlavní cíle. Mezi zprostředkující cíle patří agregátní poptávka a agregátní nabídka. Mezi hlavní (konečné) cíle patří ekonomický růst, plná zaměstnanost stabilita cen a vnější ekonomická rovnováha (Jurečka, 2010, s. 187).

Obrázek č. 1: Cíle fiskální politiky

Zdroj: Jurečka, 2010, s. 187

3.1 Příjmy a výdaje státního rozpočtu, státní dluh

Státní rozpočet je součástí veřejných rozpočtů. Státní rozpočet má dvě strany, stranu příjmovou a stranu výdajovou. **Příjmy** do státního rozpočtu jsou tvořeny především daněmi. Dalšími příjmy do státního rozpočtu jsou různá sociální pojištění (důchodové pojištění, nemocenské pojištění, zdravotní pojištění), příjmy z dříve poskytnutých úvěrů, příjmy z prodeje státního majetku a přijaté dotace (Pavelka, 2007, s. 218-220).

Výdaje ze státního rozpočtu zahrnují především běžné investiční výdaje (školství, zdravotnictví, státní správa, obrana a vnitřní bezpečnost, kultura, výzkum, ochrana životního prostředí), transfery domácnostem (důchody, podpory v nezaměstnanosti, sociální dávky), subvence podnikům, dotace a úroky ze státního dluhu.

Po odečtení výdajů od příjmů státního rozpočtu vychází **saldo státního rozpočtu**, a tím vzniká fiskální nerovnováha. Saldo rozpočtu může být přebytkové, nulové nebo deficitní. Přebytkové saldo státního rozpočtu vychází, pokud jsou příjmy vyšší než výdaje. Pokud se příjmy rovnají výdajům, jedná se o nulové saldo státního rozpočtu a jestliže jsou výdaje vyšší než příjmy, jedná se o deficitní saldo státního rozpočtu (Pavelka, 2007, s. 218-220). Rozpočtový deficit značí pouze krátkodobou fiskální nerovnováhu. Pokud roste rozpočtový deficit, roste i státní dluh, což značí dlouhodobou fiskální nerovnováhu (Tomášková, 2006, s. 101 a 107).

Při deficitním saldu státního rozpočtu si vláda musí půjčovat, aby vyrovnala rozdíl mezi příjmy a výdaji, tím pádem narůstá **státní dluh – veřejný dluh** (Pavelka, 2007, s. 221). Státní dluh je souhrnem závazků státu, územně samosprávných celků, veřejných

fondů, veřejnoprávních institucí zřizovaných státem a územní samosprávou a veřejných podniků. Státní dluh lze rozdělit podle několika kritérií:

1) Podle položek, které se započítávají do výsledku:

- hrubý dluh – vyjadřuje celkový objem závazků státního sektoru,
- čistý dluh – vyjadřuje všechny závazky státního sektoru kromě pohledávek.

2) Podle doby splatnosti:

- krátkodobý – splatnost do jednoho roku,
- střednědobý – splatnost do deseti let,
- dlouhodobý – splatnost nad deset let.

3) Podle toho, zda se do výsledku zahrnují poskytnuté záruky:

- oficiální – je běžně vykazován,
- skrytý – je velice obtížné ho stanovit z důvodu připočítání záruk státní správy za dluhy jiných subjektů (Tomášková, 2006, s. 107).

Pro financování státního dluhu existují dvě možnosti. Buď si stát vypůjčí na financování státního dluhu, čímž ale státní dluh stále poroste, anebo se zvýší daně. V prvním případě stát svůj dluh financuje buď pomocí úvěru, anebo pomocí vydání státních dluhopisů. Státní dluhopisy mají dlouhodobý charakter a mohou je nakoupit soukromé subjekty daného státu (banky, velké firmy), zahraniční ekonomické subjekty nebo centrální banka daného státu. Stát může financovat svůj dluh pomocí vydání pokladničních poukázek, které mají pouze krátkodobý charakter. Druhým způsobem financování státního dluhu je zvýšení daní, a to buď přímých, nebo nepřímých (Pavelka, 2007, s. 221-223).

Deficit státního rozpočtu lze rozdělit z několika hledisek:

1) Z hlediska veřejných financí:

- strukturální – vzniká tehdy, nenachází-li se ekonomika na úrovni potencionálního produktu a je důsledkem působení diskrečních opatření v ekonomice. Je nežádoucí a souvisí s fiskální nezodpovědností.
- cyklický – je ovlivněn hospodářským cyklem, vzniká především v období hospodářské recese a je důsledkem působení vestavěných stabilizátorů v ekonomice. Jeho povaha je dočasná a sníží se opět při znovuoživení ekonomiky. Cyklický deficit je rozdíl mezi skutečným rozpočtem a strukturálním rozpočtem.

2) Z hlediska toku příjmů a výdajů:

- primární – vyplývá z výsledku hospodaření v určitém roce,
- celkový – zahrnuje primární deficit a úroky z veřejného dluhu.

3) Z hlediska plánovanosti:

- plánovaný – je záměrný a s tímto deficitem se již počítá při plánování návrhu státního rozpočtu. Cílem je, aby měl stát potřebné prostředky na státní výdaje. V tomto případě se jedná o fiskální expanzi, jejímž cílem je stimulace agregátní poptávky.
- neplánovaný – vzniká působením faktorů, které nelze ovlivnit, např. výkyvy v hospodářském cyklu.

4) Z hlediska času:

- krátkodobý – vzniká z důvodu nesouladu mezi tokem příjmů a výdajů,
- roční – jedná se o výsledek hospodaření v určitém roce,
- střednědobý a dlouhodobý – tento stav vzniká, pokud hospodaření v několika letech za sebou končí deficitem. Tyto deficity se nazývají také chronické deficity a jsou důsledkem nestability veřejných financí (Tomášková, 2006, s. 102, Jurečka, 2010, s. 205-206).

3.2 Daně

„Daně představuje přesun peněžních prostředků od soukromého k veřejnému sektoru. Je definována jako povinná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu (Jurečka, 2010, s. 190).“ Daně lze rozdělit na daně přímé a nepřímé, anebo na daně lineární a degresivní, které mají vliv na příjmy a disponibilní důchody domácností. **Přímé daně** lze charakterizovat jako poplatek státu za vlastnictví určitého majetku poplatníků. Mezi přímé daně patří daně z příjmů fyzických a právnických osob, majetkové daně, silniční daně, dědické daně, darovací daně.

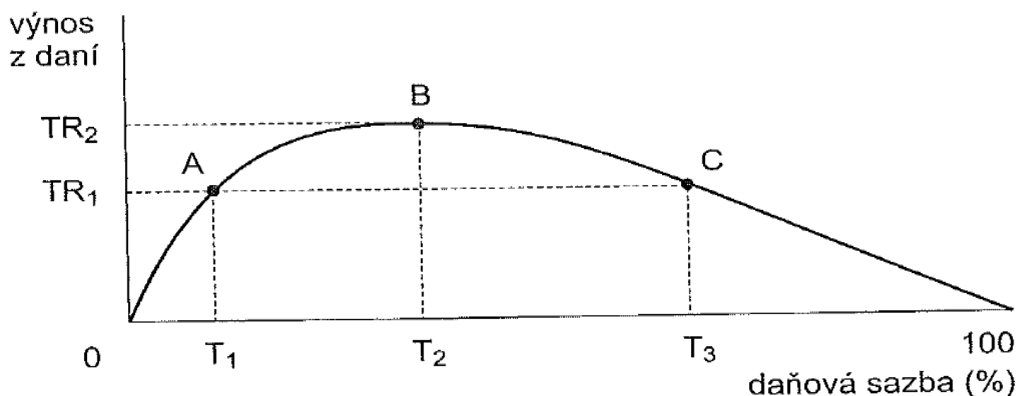
Nepřímé daně jsou součástí statků a služeb a jsou poplatníkem placeny až ve chvíli, kdy si je koupí. Zvýšením nepřímých daní se zvyšuje cena statků a služeb. Mezi nepřímé daně se řadí spotřební daně, daně z přidané hodnoty a také cla.

Lineární daně jsou neměnné a jejich sazba je pevná, tudíž nezáleží na výši důchodu. Při různých výších důchodů bude procento lineárních daní vždy stejné.

Progresivní daně nejsou na rozdíl od lineárních daní pevně stanovené a jejich výše záleží na výši důchodu. Zpravidla platí, že čím vyšší je důchod, tím vyšší je daň.

V posledních letech je snahou některých států dosáhnout tzv. „**rovných daní**“, a to tak, že by daně představovaly pro všechny bez rozdílů stejnou sazbu (Jurečka, 2010, s. 190-191).

Graf č. 1: Lafferova křivka

Zdroj: Jurečka, 2010, str. 202

Lafferova křivka znázorňuje vztah mezi daňovým výnosem a daňovou sazbou. Jestliže je daňová sazba nulová nebo naopak stoprocentní, tak není dosaženo žádného daňového výnosu. Pokud jsou nízké daně (úsek T₁ až T₂, do bodu B), mohou růst daňové

výnosy a tento úsek je nazýván tzv. „přijatelná zóna“. Od bodu B již s růstem daňové sazby není očekáván vysoký daňový výnos, který se postupně snižuje, a tento úsek se nazývá tzv. „zakázaná zóna“. „Dle Lafferovy křivky objem příjmů státního rozpočtu z daní po dosažení svého maxima s rostoucí daňovou sazbou klesá (Jurečka, 2010, s. 202).“ Pokud je sazba daně vysoká, tak se snižuje motivace, a proto se daňový výnos celkově snižuje (Jurečka, 2010, s. 202, Brčák, Sekerka, 2010, s. 153).

3.3 Účinnost fiskální politiky

Mezi hlavní nástroje fiskální politiky patří vládní výdaje a vládní příjmy, a podle toho jak je o jejich struktuře a výši rozhodováno, tak lze učinit v ekonomice určitá opatření. Těmito opatřeními jsou vestavěné stabilizátory a diskreční politika.

Vestavěné stabilizátory působí v ekonomice automaticky a jejich cílem je zmírnění výkyvů v ekonomice. Vláda nemusí přímo zasahovat, a i přesto dochází ke zmírnění těchto výkyvů. Jedná se především o:

- podpory v nezaměstnanosti (pojištění pro případ nezaměstnanosti) – v období, kdy je vykazován vysoký hospodářský růst, tak je v ekonomice zaměstnáno více lidí, nezaměstnanost se snižuje a prostřednictvím odvodů pojištění zaměstnanců je vytvářen fond podpor (tzv. kompenzační fond), ze kterého jsou v období hospodářské recese vypláceny podpory nezaměstnaným. Tento fond plní jak sociální funkci, tak i funkci snižování výkyvů agregátní poptávky,
- progresivní míru zdanění (Pavelka, 2007, s. 226-228, Jurečka, 2010, s. 188).

Dalším opatřením fiskální politiky je **diskreční politika**, což jsou opatření přijímána vládou na základě volného rozhodování. Vestavěné stabilizátory omezují cyklické výkyvy, ale úplně je neodstraní, a proto vláda využívá diskreční politiku, a to prostřednictvím:

- změny daní, jejich výše nebo struktury,
- změny investičních výdajů,
- politiky zaměstnanosti.

Pokud je ekonomika v útlumu, tak se zvyšují daně a snižují investiční výdaje. Je-li snaha o oživení ekonomiky, tak se daně snižují a investiční výdaje zvyšují. Diskreční

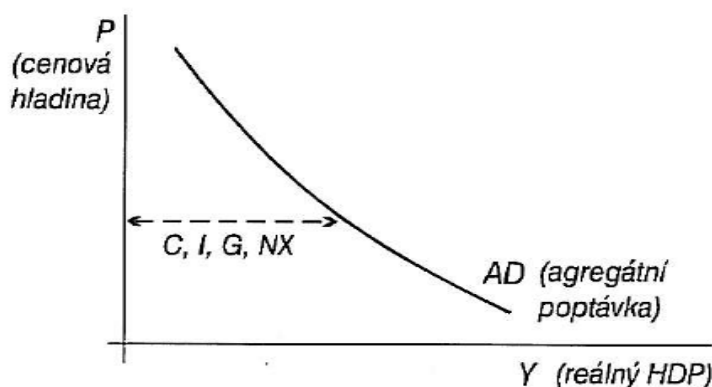
politika může být expanzivní nebo restriktivní. Cílem expanzivní diskreční politiky je podpora ekonomiky, například v době recese, a cílem restriktivní diskreční politiky je utlumení ekonomiky, například při hrozbě inflace (Pavelka, 2007, s. 226-228, Jurečka, 2010, s. 188).

3.3.1 Agregátní poptávka a agregátní nabídka

Model agregátní poptávky a agregátní nabídky je vhodným modelem pro znázornění vlivu fiskálních opatření (fiskální expanze a fiskální restrikce) na produkt, zaměstnanost a inflaci (Dvořák, 2008, s. 35).

„Agregátní poptávka vyjadřuje různá množství statků a služeb (reálného produktu), která chtějí spotřebitelé, firmy, vláda a zahraniční zákazníci koupit při různých cenových hladinách (Pavelka, 2007, s. 84).“ Agregátní poptávka (AD) je vyjádřena součtem spotřeby domácností (C), investičních výdajů (I), státních výdajů na statky a služby (G) a čistý export (NX). Hodnota těchto ukazatelů je závislá na cenové hladině (Pavelka, 2007, s. 84).

Graf č. 2: Agregátní poptávka

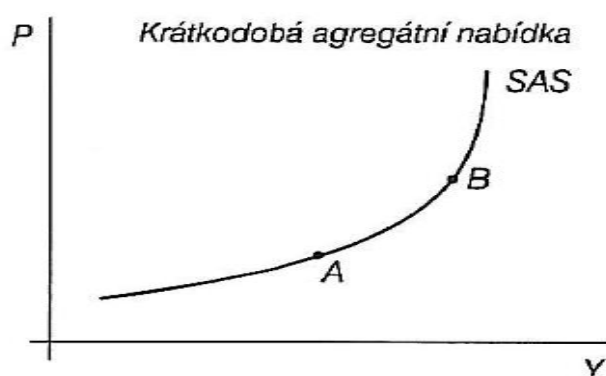

Zdroj: Makroekonomie, Pavelka, 2007, s. 84

„Agregátní nabídka vyjadřuje různá množství statků a služeb (reálného produktu), která chtějí firmy vyrábět při různých cenových hladinách (Pavelka, 2007, s. 88).“ U agregátní nabídky se rozlišuje krátké a dlouhé období. Reálný produkt se může nacházet pod, nad nebo na úrovni potencionálního produktu. Pokud se reálný produkt nachází na úrovni potencionálního produktu, tak jsou výrobní faktory (práce, půda, kapitál) plně

využity, z toho vyplývá, že ekonomika je na svém maximu a nemůže tedy více vyprodukovat. Pokud se reálný produkt nachází pod svým potencionálním produktem, tak jsou neúplně využité výrobní faktory a zvyšuje se nezaměstnanost. Nachází-li se reálný produkt nad svým potencionálním produktem, firma je schopna přežít a vychází to z krátkodobých změn v podniku, např. přesčasy (Pavelka, 2007, s. 88 – 89).

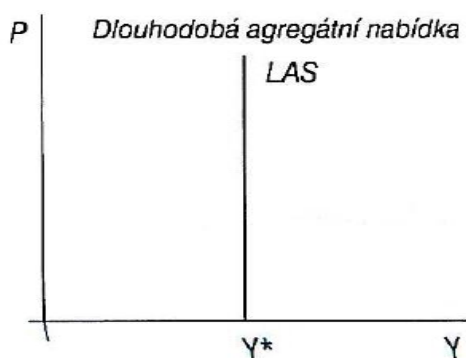
Graf č. 3: Krátkodobá agregátní nabídka (SAS)

Zdroj: Makroekonomie, Pavelka, 2007, s. 89

V krátkém období je křivka agregátní nabídky (SAS) rostoucí. Reálný produkt se může nacházet pod nebo nad svým potenciálním produktem (Pavelka, 2007, s. 89).

Graf č. 4: Dlouhodobá agregátní nabídka (LAS)

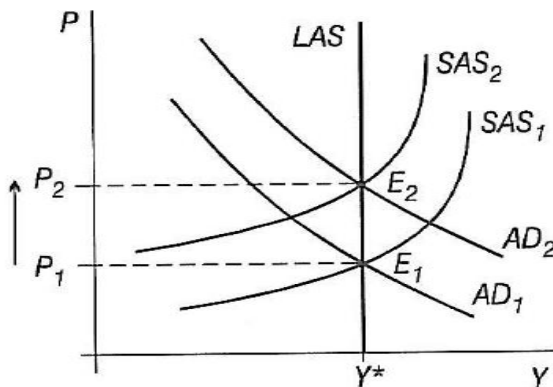

Zdroj: Makroekonomie, Pavelka, 2007, s. 88

V dlouhém období je křivka agregátní poptávky (LAS) vertikální a nachází na úrovni svého potencionálního produktu. Rovnováha mezi agregátní poptávkou a agregátní nabídkou nastává tehdy, je-li dosaženo rovnovážného reálného produktu a rovnovážné cenové hladiny (Pavelka, 2007, s. 88-89).

Mezi formy fiskální politiky se řadí **expanzivní fiskální politika a restriktivní fiskální politika.**

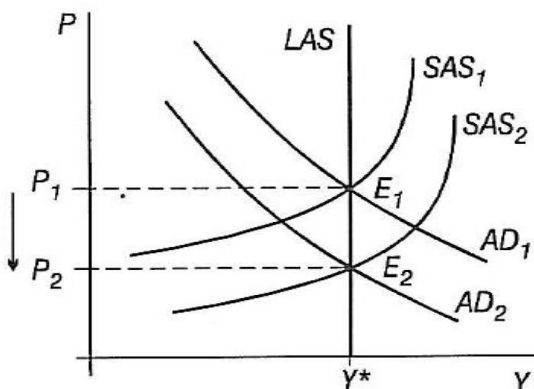
Graf č. 5: Expanzivní fiskální politika v grafu AD-AS

Zdroj: Makroekonomie, Pavelka, 2007, s. 230

Při expanzivní fiskální politice se vláda snaží zvýšit agregátní poptávku (AD) a podpořit ekonomiku pomocí státních výdajů. Ekonomika se nachází pod svým potencionálním produktem (Y^*) a existuje nezaměstnanost. V krátkém období (S) roste reálný produkt (Y), roste cenová hladina (P) a klesá nezaměstnanost. V dlouhém období (L) roste pouze cenová hladina (Pavelka, 2007, s. 228-230).

Graf č. 6: Restriktivní fiskální politika v grafu AD-AS

Zdroj: Makroekonomie, Pavelka, 2007, s. 231

Při restriktivní fiskální politice se snižuje agregátní poptávka (AD) z důvodu snížení státních výdajů. Ekonomika je v útlumu a roste nezaměstnanost. V krátkém období (S) klesá reálný produkt (Y), klesá cenová hladina (P) a roste nezaměstnanost. V dlouhém období (L) klesá pouze cenová hladina (Pavelka, 2007, s. 230-231).

3.3.2 Fiskální politika a otevřená ekonomika

Jedná-li se o otevřenou ekonomiku s volným pohybem mezinárodního kapitálu, tak bude účinnost fiskální politiky ovlivněna měnovým kurzem. Otevřená ekonomika je taková ekonomika, která nemá schopnost udržovat domácí úrokovou míru na odlišné výši než je světová úroková míra. Existují dva případy fiskální politiky týkající se měnového kurzu:

1) Fiskální politika a fixní měnový kurz

- a) **Fiskální expanze** – pokud vláda zvýší vládní výdaje, dochází k růstu hrubého domácího produktu. Roste-li produkt, roste poptávka po penězích. Růst poptávky po penězích při dané nabídce peněz vyvolá růst úrokové míry. Je-li domácí úroková míra vyšší než světová úroková míra, finanční investoři začnou nakupovat zahraniční měnu, což povede k nutnosti zhodnocení domácí měny. Centrální banka je nucena koupit přebytečnou zahraniční měnu za domácí měnu, a tím se zvyšuje domácí zásoba peněz. Zvýšená peněžní zásoba způsobí, že se domácí úroková míra opět sníží na stejnou úroveň jako světová úroková míra. Úroková míra je tedy stejná jako na začátku, ale produkt se zvýšil (Pavelka, 2007, s. 238).
- b) **Fiskální restrikce** – pokud vláda sníží vládní výdaje, tak klesá hrubý domácí produkt, což způsobí pokles poptávky po penězích a klesne domácí úroková míra. Jestliže klesne domácí úroková míra pod hranici světové úrokové míry, tak se finanční investoři začnou zbavovat domácí měny a nakoupí zahraniční aktiva. Z tohoto důvodu musí vyměnit domácí měnu za zahraniční měnu, a tím pádem vznikne na domácím trhu přebytek domácí měny, což vede k znehodnocení domácí měny. Centrální banka nakoupí z devizových rezerv přebytečnou domácí měnu místo zahraniční měny, a tím klesne domácí zásoba peněz, což způsobí opětovný růst domácí úrokové míry na stejnou výši jako je světová úroková míra.

Úroková míra se nachází na stejné výši jako na začátku, ale hrubý domácí produkt se sníží (Pavelka, 2007, s. 238).

2) Fiskální politika a flexibilní měnový kurz

- a) **Fiskální expanze** – vláda zvýší výdaje, zvýší se hrubý domácí produkt a vzroste domácí úroková míra, která se dostává nad úroveň světové úrokové míry, což způsobí příchod finančních investorů a nákup domácí měny. Zvýší-li se poptávka po domácí měně, tak se domácí měna zhodnocuje a dochází ke zvýšení relativních cen exportu na zahraničních trzích, kdežto ceny importu jsou relativně nižší, což způsobí, že čistý export se zhoršuje a klesá hrubý domácí produkt. Výsledkem je navrácení hrubého domácího produktu i úrokové míry na původní úroveň (Pavelka, 2007, s. 239).
- b) **Fiskální restrikce** – vláda sníží výdaje, sníží se produkt a to vyvolá snížení poptávky po penězích a pokles úrokové míry. Klesne-li domácí úroková míra pod úroveň světové úrokové míry, finanční investoři se začnou zbavovat domácí měny, což vyvolá přebytek domácí měny a tím pádem její znehodnocení. Znehodnotí-li se domácí měna, zvýší se export a sníží se import, a tím pádem je čistý export a hrubý domácí produkt vyšší. Pokud se výše domácí a zahraniční úrokové míry vyrovná, dosáhne i hrubý domácí produkt své původní úrovně (Pavelka, 2007, s. 239).

„Fiskální politika je v malé otevřené ekonomice účinná v systému fixního měnového kurzu, kdežto v systému flexibilního kurzu je zcela neúčinná (Pavelka, 2007, str. 239).“

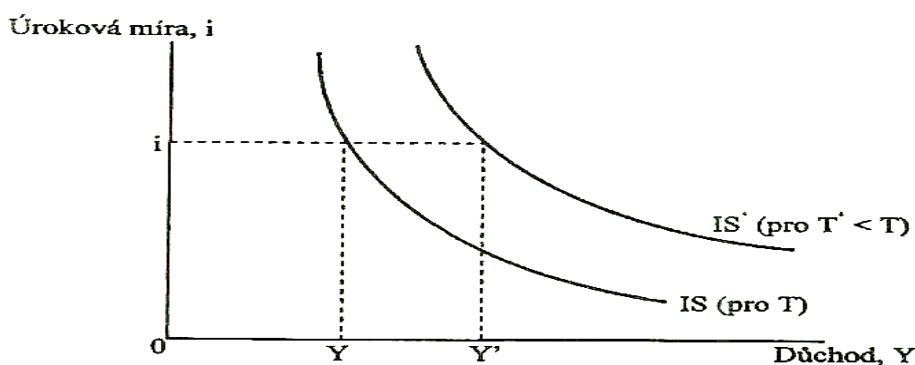
Pokud se jedná o fiskální politiku s fixním měnovým kurzem, tak centrální banka zasahuje do dění na trhu, ale při fiskální politice s flexibilním měnovým kurzem centrální banka do politiky nezasahuje (Pavelka, 2007, s. 239).

3.3.3 IS-LM model ve fiskální politice

Model IS-LM, případně model IS-LM-BP, je vhodným modelem pro znázornění fiskálních vlivů (fiskální expanze a fiskální restrikce) na úrokovou míru a platební bilanci v otevřené ekonomice (Dvořák, 2008, s. 35).

IS model znázorňuje trh produktu. Aby nastala rovnováha na trhu produktu, je nutné, aby se agregátní nabídka rovnala agregátní poptávce. Rovnováha na trhu produktu je dána tímto vztahem: $Y = C(Y_D - T) + I(Y_D, i) + G$, kde (3.6)
 Y = agregátní nabídka, C = spotřeba, Y_D = disponibilní důchod, T = daně, I = investice, i = úroková míra, G = vládní výdaje.

Graf č. 7: Křivka IS

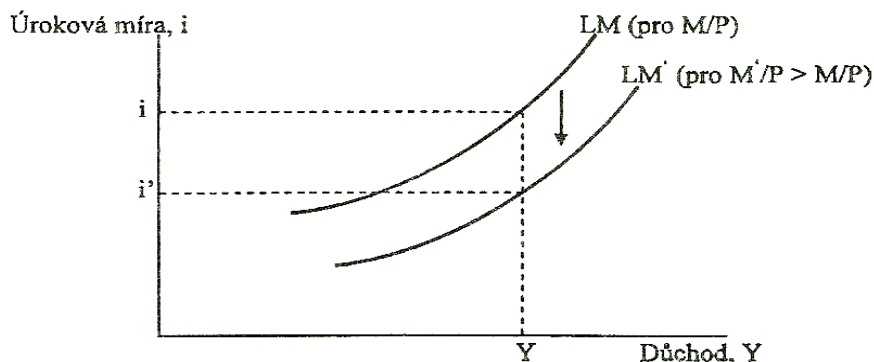
Zdroj: Fiskální politika, Izák, 2005, s. 23

Křivka IS má negativní sklon. Pokud se změní spotřeba, investice nebo vládní výdaje, tak se při určité výši úrokové míry posune křivka IS doprava nebo doleva. „Rovnováha na trhu produktu ukazuje produkt jako klesající funkci úrokové míry (Izák, 2005, s. 23).“

LM model znázorňuje finanční trh. Aby nastala rovnováha na finančním trhu, musí se nabídka peněz rovnat poptávce po penězích. Rovnováha na finančním trhu je dána tímto vztahem: $M/P = k Y - h i$, kde (3.7)

M = nabídka peněz, P = cenová hladina, k = koeficient citlivosti poptávky po penězích na výši hrubého domácího produktu, Y = nominální hrubý domácí produkt, h = koeficient citlivosti poptávky po penězích na výši úrokové míry, i = úroková míra.

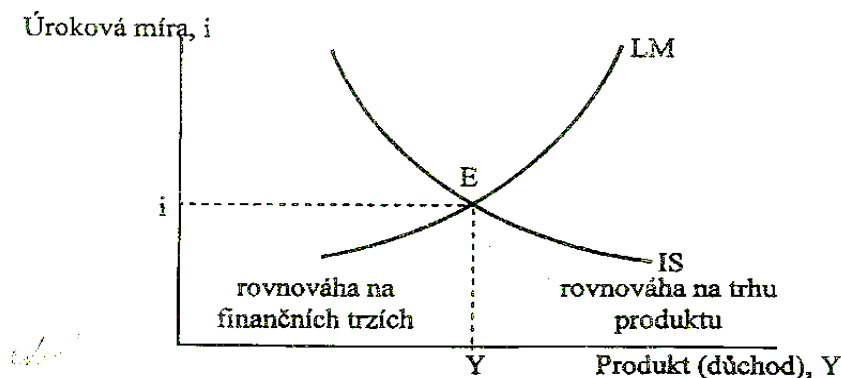
Graf č. 8: LM křivka

Zdroj: Fiskální politika, Izák, 2005, s. 24

Křivka LM má pozitivní sklon. „Růst nominálního HDP vede k růstu poptávky po penězích, kdežto růst úrokové míry poptávku po penězích snižuje (Izák, 2005, s. 23).“

Graf č. 9: Model IS-LM

Zdroj: Fiskální politika, Izák, 2005, s. 25

Z výše uvedeného grafu je patrné, že platí rovnováha na trhu produktu i na finančním trhu. Rovnováha nastává v bodě E. Hrubý domácí produkt a úroková míra nabývá určitých hodnot, aby byly oba trhy v rovnováze. Platí následující vztah:

$$\text{IS: } Y = C(Y - T) + I(Y, i) + G \quad (3.8)$$

$$\text{LM: } M/P = kY - hi \quad (3.9)$$

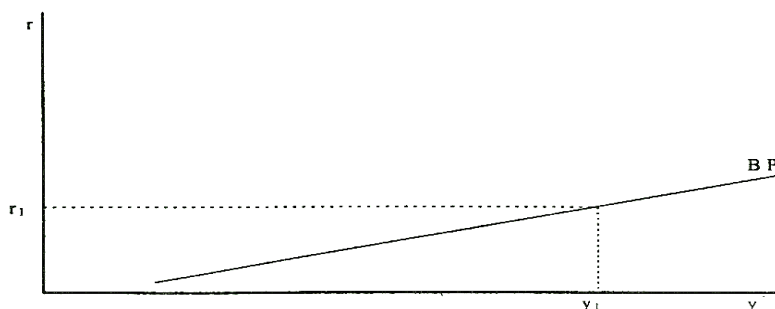
Fiskální politika v modelu IS-LM může být buď restriktivní, anebo expanzivní. Při restriktivní fiskální politice vláda sníží své výdaje nebo zvýší daně, což vede ke snížení agregátní poptávky, snížení poptávky po penězích, snížení úrokové míry. Při expanzivní

fiskální politice vláda zvýší své výdaje nebo sníží daně, což vede k růstu agregátní poptávky, růstu poptávky po penězích, růstu úrokové míry a podniky zvyšují svou produkci. Křivka IS se posunuje buď doprava, nebo doleva a křivka LM se neposouvá (Izák, 2005, s. 24 – 26).

„IS-LM-BP model je modifikací tradičního modelu IS-LM na prostředí otevřené ekonomiky. Analýza zahrnuje mimo křivek IS (vyjadřující situaci na trhu produktu) a LM (vyjadřující situaci na trhu kapitálovém) i křivku BP, která odráží situaci na trhu vnějším (Dvořák, 1998, s. 39).“

Rovnováha vzniká tehdy, pokud je vyrovnaná platební bilance ($bp = 0$). Platí následující vztah: $bp = nx + cf$, kde (3.10)
 bp = saldo platební bilance, nx = saldo běžného účtu, cf = saldo kapitálového účtu.

Graf č. 10: Křivka BP

Zdroj: Vybrané problémy fiskální politiky, Dvořák, 1998, s. 54

Křivka platební bilance (BP) je rostoucí. *„BP křivka představuje všechny takové kombinace nominální úrokové míry (r) a reálného produktu (y), které vedou k rovnováze na vnějším trhu podle podmínky $bp = 0$ (Dvořák, 1998, s. 55).“*

3.4 Omezení fiskální politiky

Podle Jurečky lze omezení fiskální politiky rozdělit do čtyř kategorií – pružnost versus stabilita fiskálních nástrojů, „stop and go“ politika a časová zpoždění, vytěšňovací efekt vládních výdajů a omezená autonomie národní daňové politiky.

- 1) **Pružnost versus stabilita fiskálních nástrojů** – hlavními požadavky na ekonomiku je pružné reagování na aktuální potřeby hospodářských cílů a jejich soulad s ekonomickým vývojem, a zároveň vyvolání důvěry u ostatních subjektů. Při špatné aplikaci fiskálních nástrojů dochází k omezení důvěry ze stran firem a domácností, a tím pádem se ekonomika přestane vyvíjet tak, jak bylo předpovídáno (např. pokud se sníží daně, tak je nutné v ostatních subjektech vyvolat pocit, že to v budoucnosti tak zůstane). Je nutné tedy najít kompromis.
- 2) **„Stop and go“ politika a časová zpoždění** – označení „stop and go“ vyjadřuje zásahy do ekonomického dění. Pokud se agregátní poptávka zvyšuje, tak je uplatňována restriktivní politika, čili princip „stop“. Pokud se však agregátní poptávka sníží, tak je aplikována expanzivní politika, čili princip „go“. Tento princip ale není v reálné ekonomice zcela účinný, a to z důvodu časového zpoždění, protože než se tyto principy stihnou uplatnit, tak v ekonomice může nastat zcela jiná situace, a tím pádem jsou tyto opatření zcela neúčinná. Existují tři druhy zpoždění:
 - poznávací zpoždění – jedná se o dobu, která je nezbytně nutná k rozpoznání dané situace a následné aplikace vhodných opatření (např. expanze nebo restrikce),
 - rozhodovací a transmisní zpoždění – souvisí i legislativní stránkou, vyjadřuje dobu, která je potřebná mezi rozhodnutím a aplikací v ekonomice (např. uveřejnění zákonů ve Sbírce zákonů),
 - adaptační a realizační zpoždění – vyjadřuje takovou situaci, kdy není možno přijmout určitá opatření ihned, ale je k tomu nutný určitý čas (např. zahájení nových investic).
- 3) **Vytěšňovací efekt vládních výdajů** – k vytěšňovacímu efektu dochází tehdy, pokud vládní výdaje omezují soukromé výdaje. To se děje buď přímo, anebo nepřímo. Vytěšnění může být úplné, nulové nebo částečné. Pokud vládní výdaje omezí soukromé výdaje v tomtéž oboru (např. soukromé náklady na výstavbu

komunikace budou nahrazeny vládními výdaji), tak se jedná o přímé vytěsnění. Nepřímé vytěsnění nastává tehdy, pokud vládní výdaje nahradí soukromé investice.

4) **Omezená autonomie národní daňové politiky** – pokud se jedná o malý stát, tak je nutné při tvorbě daňové soustavy brát ohled jak na vnitřní potřeby, tak na důsledky daňové soustavy v okolním světě.

- Problém daňové konkurence – pokud chce vláda, aby do ekonomiky vstupovaly jak domácí, tak zahraniční investice, tak je nutné brát v potaz jak výši daní v tuzemsku, tak výši daňové sazby v zahraničí a najít mezi tím určitý kompromis. Velkým problémem jsou v tomto ohledu tzv. „daňové ráje“.
- Problém daňové harmonizace - svět se neustále více integruje, ale do budoucna bude velký problém sjednotit i daňové požadavky jednotlivých zemí (Jurečka, 2010, s. 211-216).

4 ROPNÁ EKONOMIKA

Ropa je považována za nejdůležitější komoditu na světě z důvodu nenahraditelnosti a je také nazývána černým zlatem. Existují dvě teorie o původu ropy. První teorie se nazývá anorganická a podle ní vznikla ropa tím, že přehřáté páry působily na karbidy těžkých kovů blízko zemského povrchu. Druhou teorií je teorie organická. Tato teorie je více pravděpodobná. Předpokladem je, že ropa vznikla z rozložených prehistorických rostlinných a živočišných zbytků, které se díky teplu rozložily na kerogen, poté na živice a ve finále na ropu a zemní plyn.

Ropa se rozděluje podle původu a podle hustoty. Hlavní světové typy ropy jsou:

- Směsná ropa Brent – zahrnuje 15 druhů ropy z nalezišť v Severním moři,
- West Texas Intermediate (WTI) – severoamerická ropa,
- Dubai – ropa z Blízkého východu,
- Tapis – ropa z Malajsie,
- Minas – ropa z Indonésie.

Mezi další druhy patří ropa ze Saúdské Arábie - Arab Light, z Nigérie – Bonny Light, ze Spojených arabských emirátů – Fateh, z Mexika – Isthmus, z Alžírsko – Saharan Blend a z Venezuely – Tia Juana Light. Všechny výše uvedené druhy jsou řazeny mezi tzv. konvenční ropu. Existuje i nekonvenční ropa, ale vzhledem k vysoké náročnosti těžby představuje jen pět procent celkové produkce ropy. Nekonvenční ropa se těží především v Kanadě a Venezuele. Nejvíce obchodovatelným druhem ropy ve Spojených státech amerických je West Texas Intermediate a v Evropě ropa Brent.

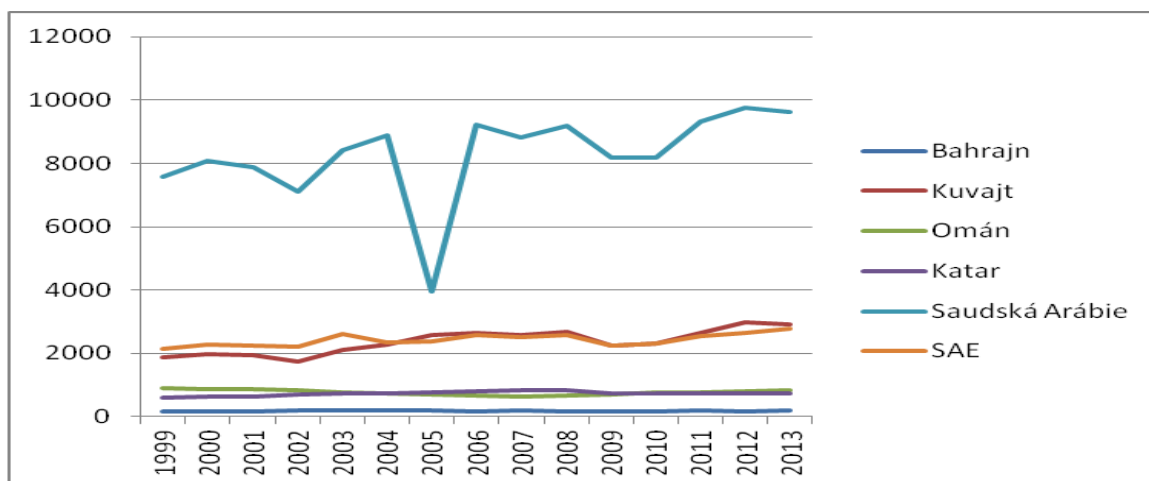
Těžba ropy probíhá pomocí primárních, sekundárních a terciárních metod. Dříve ropa samovolně vyvěrala na zemský povrch, nyní se těžba provádí pomocí ropných vrtů. Z krátkodobého hlediska ovlivňuje cenu ropy především její nabídka na světovém trhu. Nabídka je nepružná a nedokáže reagovat na zvýšenou poptávku. Mezi faktory, které ovlivňují nabídku, se řadí geopolitická napětí, nepokoje, války, přírodní podmínky. Z dlouhodobého hlediska ovlivňuje cenu ropy jak nabídka, tak poptávka. Poptávka po ropě je ovlivňována hospodářským růstem. Pokud hospodářský růst klesá, klesá i poptávka

po ropě a naopak. Pokud se zvyšuje poptávka při nezměněné nabídce, tak stoupá cena ropy. Mezi země s vysokým ekonomickým růstem patří především Čína, Indie, Brazílie a Rusko. Největším hráčem na straně nabídky je Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC), která téměř z poloviny ovlivňuje nabídku ropy na světových trzích.

S ropou se obchoduje po celém světě prostřednictvím burzy. Nejvýznamnější burzou je v současné době americká burza New York Mercantile Exchange (NYMEX) a evropská burza Intercontinental Exchange (ICE). S ropou se obchoduje v barelech. Jeden barel má 159 litrů a nejmenší obchodovatelné množství je tisíc barelů. Cena se udává v amerických dolarech za barel (www.ropa.cz).

4.1 Produkce ropy a ropné zásoby

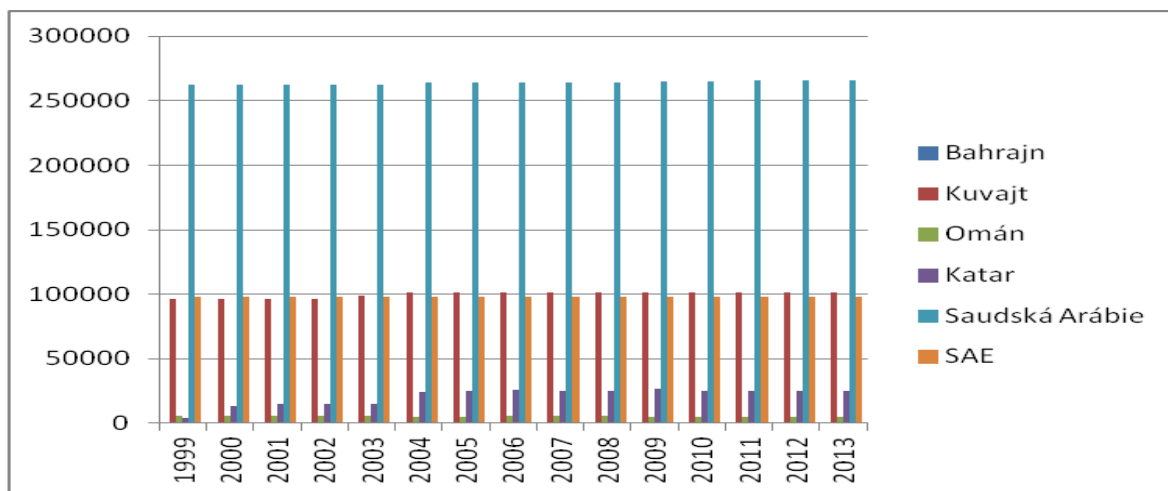
Graf č. 11: Vývoj produkce ropy v zemích GCC

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z OAPEC

Graf č. 11 ukazuje vývoj produkce ropy v tisících barelech za den ve státech vyvážejících ropu, konkrétně ve státech Zálivu. Největším producentem z těchto států je Saúdská Arábie. Její produkce ve sledovaném období kolísala, nejnižší hodnoty dosahovala v roce 2005 a to 3,95 mil. barelů denně. V následujícím roce byl zaznamenán nárůst na 9,2 mil. barelů denně a v roce 2013 dosahovala denní produkce 9,64 mil. barelů. V ostatních zemích má produkce mírně rostoucí až stagnující charakter. V roce 2013 produkoval Kuvajt denně 2,92 mil. barelů, Bahrajn 197 tis. barelů/den, Katar 724 tis. barelů/den, Omán 837 tis. barelů/den a Spojené arabské emiráty produkovaly za den téměř 2,8 mil. barelů (viz. Příloha č. 1).

Graf č. 12: Vývoj zásob ropy v zemích GCC

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z OAPEC

Graf č. 12 zobrazuje vývoj ropných zásob v letech 1999 – 2013. Z grafu je zřejmé, že nejvyššími zásobami ropy disponuje Saúdská Arábie, poté Kuvajt a Spojené arabské Emiráty. Nejnižšími ropnými zásobami naopak disponuje Omán a Katar. Po celé sledované období dosahují ropné zásoby téměř stejné hladiny (viz. Příloha č. 2).

4.2 Ropné krize ve 2. pol. 20. století

Poptávka a nabídka ropy ve 20. století byla silně ovlivněna ropnými šoky, které proběhly v druhé polovině 20. století. Ceny ropy byly relativně stálé až do **prvního ropného šoku** v roce 1973. Důvodem této krize byl fakt, že ropa z Perského zálivu již nebyla pro západní svět tak perspektivní. Proto země vyvážející ropu uvalily embargo na vývoz ropy a celý svět zažil svůj první ropný šok, který způsobil prudký nárůst cen ropy, a to ze tří na třináct dolarů za barel. Výdaje podniků se zvýšily, vzrostla inflace, došlo ke snížení agregátní nabídky. Vysoké ceny ropy přetrvávaly po celá sedmdesátá léta dvacátého století a nastalo období hospodářské recese po celém světě. V souvislosti s hospodářskou recesí bankrotovaly podniky, zvyšovala se nezaměstnanost a rostly ceny spotřebního zboží.

Druhá ropná krize zasáhla svět v roce 1979 z důvodu tzv. „islámské revoluce“ v Íránu. Na Írán bylo uvaleno ropné embargo a svět pocítil další nedostatek ropy. Ceny ropy se dostaly až na čtyřicet dolarů za barel, což způsobilo zvýšení inflace.

Třetí ropná krize ochromila svět v roce 1990 z důvodu invaze iráckých vojsk do Kuvajtu. Vyspělé státy mezi druhým a třetím ropným šokem snížily svou závislost na ropě, a proto následky této krize nebyly tak radikální, pouze některé evropské státy zachvátila několikaměsíční hospodářská recese. Když v roce 1991 skončila válka v Perském zálivu, ceny ropy se snížily na patnáct dolarů a v roce 1999 až na devět dolarů za barel.

Od nového tisíciletí cena ropy stále stoupá a v roce 2014 se cena ropy za barel pohybovala okolo 120 amerických dolarů za barel. Hlavními důvody, proč cena ropy po roce 2000 stoupá, je např. teroristický útok z 11. září 2001, válka v Iráku a konflikty v Libanonu, celosvětová hospodářská krize. Na přelomu roku 2014 a 2015 byl zaznamenán vysoký pokles cen ropy až k padesáti dolarům za barel, a to z důvodu, že byla zahájena těžba v USA z břidlicových nalezišť i přesto byla produkce ropy v ostatních státech zachována na stávající úrovni (www.ropa.cz, Jurečka, 2010, s. 154).

Obrázek č. 2: Vývoj ceny ropy ve 20. století

Zdroj: www.dollardaze.org

4.3 OPEC A GCC

OPEC je mezivládní organizace, která vznikla v září 1960 v Bagdádu, v Iráku. Zakládajícími státy byl Írán, Irák, Kuvajt, Saudská Arábie a Venezuela. Později přistoupily další státy – Katar, Indonésie, Libye, Spojené arabské emiráty, Alžírsko, Nigérie, Ekvádor, Angola a Gabon. Nyní má OPEC 12 členů. Mezi bývalé členské země patří Gabon a Indonésie. Prvních pět let sídlila organizace v Ženevě, ve Švýcarsku, ale od roku 1965 sídlí ve Vídni, v Rakousku.

Cílem OPECu je koordinace a sjednocování ropných politik členských zemí tak, aby byly zajištěny spravedlivé a stabilní ceny ropných produktů. Dále zajišťuje efektivní a pravidelné dodávky spotřebitelům a výnos těm státům, které investují do ropného průmyslu.

GCC je politicko-ekonomická unie, která vznikla v květnu 1981 v Rijádu v Saúdské Arábii. Je tvořena šesti arabskými státy – Bahrajnem, Katar, Kuvajtem, Ománem, Saúdskou Arábií a Spojenými arabskými emiráty. Cílem GCC je dosažení souladu mezi členskými státy na základě jejich společných cílů. Tyto státy mají podobné politické a kulturní charakteristiky, které vycházejí z islámu (www.britannica.com).

GCC vytvořila vojenskou jednotku, která měla dvacet tisíc členů, z důvodu zajištění bezpečnosti a integrity členských států. Nejvyšším orgánem je Nejvyšší rada, v jejímž čele jsou hlavy členských států, a schází se jednou ročně. Dalším orgánem je Rada ministrů, která je tvořena ministry zahraničí členských států, a Generální sekretariát, který zajišťuje chod celé organizace. Integrace v těchto státech dosáhla v roce 2008 společného trhu. Od té doby se jedná o měnové unii, ale předpokladem je, že ji v nejbližších deseti letech dosáhnou. Hlavním důvodem jsou obavy, že Saúdská Arábie získá dominantní roli (Ježová, Burgrová, 2011, s. 199 – 200).

Mezi hlavní cíle GCC patří:

- koordinace, integrace a vzájemné propojení všech oblastí mezi členskými státy pro dosažení jejich jednotnosti,
- prohloubení a posílení vztahů a oblastí spolupráce všech členských států mezi občany,
- formulace podobných předpisů v různých oblastech, jako je hospodářství a finance, obchod, zvyky, komunikace, vzdělávání a kultura, sociální a zdravotní záležitosti, informovanost, cestovní ruch, legislativa a administrativa.
- zajišťování technického a vědeckého pokroku v oblasti průmyslu, hornictví, zemědělství, vodních a živočišných zdrojů,
- podpora spolupráce mezi soukromým sektorem a lidem (www.gcc-sg.org).

4.4 Specifika států vyvážejících ropu

Státy, které vyvážejí ropu, se vyznačují určitými specifiky, a to především proto, že základním a nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím ekonomické a politické dění je ropa. U většiny těchto států zabírají pouště převážnou část plochy, tudíž podíl na zemědělství je velice nízký. Těžební průmysl převládá nad průmyslem zpracovatelským. Ve vývozu figurují především suroviny (surová ropa a zemní plyn), a proto jsou tyto státy charakterizovány jako státy rozvojové (Maitah, 2010, s. 93).

Ekonomiky států, které jsou bohaté na přírodní zdroje, rostou pomaleji oproti státům bez přírodních zdrojů. Tento jev se nazývá tzv. „prokletí přírodních zdrojů“ a lze ho vysvětlit pomocí čtyř způsobů:

- 1) **Hypotéza holandské nemoci** – tato hypotéza bere v úvahu dva faktory, a to zhodnocování měny reálným směnným kurzem, které je způsobeno prudkým nárůstem vývozu, a tendencí odlivu pracovních sil z méně prosperujících odvětví (např. zemědělství) do více prosperujících odvětví (např. průmysl), což způsobí nárůst výrobních nákladů. Pokud působí tyto dva faktory společně, může dojít k poklesu vývozu zemědělských výrobků a zboží a k nárůstu cen neobchodovatelného zboží.
- 2) **Snížení pobídek k rozvoji částí ekonomik, které nejsou spojeny s daným přírodním zdrojem země** – cílem je snížení hromadění dovedností, soukromého kapitálu a snížení investic do lidských zdrojů. Příjmy z přírodních zdrojů mohou mít vliv na oddálení důležitých rozhodnutí, která ovlivňují hospodářský rozvoj, efektivitu investic, zpomalují diverzifikaci a narušují hospodářskou soutěž.
- 3) **Vysoká proměnlivost příjmů z přírodních zdrojů** – ekonomika zemí vyvážejících ropu je více proměnlivá ve veřejném sektoru než u ostatních politik, což je způsobeno dynamikou růstu cen ropy. Důsledkem může být, že u investorů roste nejistota, která by bránila dalšímu hospodářskému růstu a vyvážené fiskální politice. Dalším dopadem proměnlivosti příjmů u těchto ekonomik může být, že vláda není schopna správně vynaložit veřejné přebytky, což vede k procyklické fiskální politice a neproduktivnímu využití fiskálních přebytků.

- 4) **Účinky příjmů z přírodních zdrojů na politickou ekonomiku s ohledem na kvalitu institucí** – jsou-li instituce efektivní a zvyšují ekonomickou aktivitu, tak existence přírodních zdrojů zvýší celkové příjmy. Ale pokud jsou instituce neefektivní a snižují ekonomickou aktivitu, tak existence přírodních zdrojů snižuje celkové příjmy (Maitah, 2010, s. 69 – 70).

Ekonomiky zemí vyvážejících ropu jsou charakterizovány jako ekonomiky s rostoucím reálným HDP, vysokou bilancí běžného účtu a vysokými fiskálními přebytky rozpočtů. Hlavním důvodem růstu HDP je domácí spotřeba, investice a expanzivní fiskální politika, díky níž země vyvážející ropu dosahovaly hospodářského růstu. „*Fiskální expanze je klíčovým nástrojem pro použití příjmů z ropy do ekonomiky ve většině zemí vyvážejících ropu. Stejně jako ve většině velkých ropu vyvážejících zemí jsou ropné aktivity kontrolovány státními ropnými společnostmi, a tak příjmy z ropy připadají přímo a zcela vládě (Maitah, 2010, s. 76).*“ Příjmy z ropy se využívají podle rozhodnutí vlády, která prostřednictvím veřejných výdajů ovlivňuje domácí ekonomiku a inflaci (Maitah, 2010, s. 76).

V letech 2003 až 2008 disponovaly země vyvážející ropu vysokými fiskálními přebytky a pozitivním hospodářským růstem, ale významným problémem byla rostoucí inflace. Inflace v těchto zemích byla do roku 2007 nižší než v rozvíjejících se ekonomikách, ale v roce 2008 se zdvojnásobila. Růst inflace ovlivnily jak světové, tak domácí faktory. Z důvodu růstu cen komodit, především ropy a potravin, se zvýšila inflace na celém světě. Dalším faktorem je také oslabení amerického dolaru. Mezi domácí faktory ovlivňující růst inflace se řadí zvyšující se poptávka, která byla způsobena vysokými cenami ropy (Maitah, 2010, s. 79 – 80).

4.5 Problémy fiskální politiky v zemích vyvážejících ropu

„*Fiskální politika zemí vyvážejících ropu čelí specifickým problémům souvisejícím s nejistým, proměnlivým a vyčerpatelným zdrojem jejich nerostného bohatství. Čím větší je podíl příjmů z ropy k celkovému příjmu státu a čím větší je ropný sektor v dané ekonomice, tím větším problémem jsou zmíněná specifika (Maitah, 2010, s. 73).*“ Tyto problémy mohou mít krátkodobý nebo dlouhodobý charakter. Z krátkodobého hlediska

se jedná o makroekonomické řízení a fiskální plánování. Z dlouhodobého hlediska se jedná o problémy mezigenerační spravedlnosti a fiskální udržitelnosti.

Krátkodobé problémy plynou především z toho, že ceny ropy jsou velice proměnlivé a nepředvídatelné, což vede také k proměnlivosti státních příjmů, a tím pádem i ke změnám ve státních výdajích. Tato situace může vést až ke snížení hospodářského růstu. Ukazatel HDP je v těchto ekonomikách zavádějící, proto je nutné zohlednit i jiné ukazatele, např. poměr neropných zůstatků k neropnému HDP.

Dlouhodobé problémy plynou především z toho, že ropa je vyčerpatelným zdrojem energie. Cílem je odvrácení změn fiskální politiky v případě, že bude ropa vyčerpána. Základním předpokladem těchto opatření je, že zisky z ropy jsou stabilní a ropa je stále primárním zdrojem energie. Mezi dlouhodobá opatření patří uschování výnosů z ropy z důvodu nahromadění finančních aktiv, aby bylo zajištěno národní bohatství i pro budoucí generace, nebo kapitálové výdaje, např. fyzická a sociální infrastruktura, jako je zdravotnictví a školství, protože tyto výdaje jsou prospěšné a mohou vést k růstu soukromého sektoru, a tím pádem státům zajistí vyšší příjmy z daní. Další možností jak udržet bohatství země i pro budoucí generace, je ponechat ropu v zemi a začít s její těžbou později. Tato metoda by byla účinná v případě, že by se očekávalo zvýšení ceny ropy. Rizikem této metody je, že budoucnost cen ropy je nejistá z důvodu technického pokroku a z důvodu rozvoje alternativních zdrojů energie (Maitah, 2010, s. 73-75).

Tabulka č. 1: Krátkodobé a dlouhodobé cíle fiskální politiky

Výdaje	Krátkodobé cíle	Dlouhodobé cíle
Snížení výdajů	Cykličnost (omezení inflačního tlaku)	Mezigenerační spravedlnost (hromadění finančních statků)
		Fiskální udržitelnost (hromadění finančních statků)
Zvýšení výdajů	Přerozdělování (sdílení neočekávaných zisků)	Ekonomická diverzifikace (investice do fyzické a sociální infrastruktury)
	Rozvoj (boj proti zaostalosti)	
	Globální nerovnováha (recyklace výnosů z ropy)	

Zdroj: Zvláštnosti makroekonomické politiky blízkého východu, Maitah, 2010, s. 81

4.6 Příjmy z ropy, jejich alokace a tvorba rozpočtu

Země vyvázející ropu jsou z hlediska lidského, hospodářského a institucionálního rozvoje více zaostalé oproti rozvíjejícím se ekonomikám. Nejvíce zaostalá je Saúdská Arábie, a to v oblasti vzdělávání. Z důvodu vysokých rozpočtových přebytků požaduje veřejnost po vládě vyšší státní výdaje, protože považuje za spravedlivé, aby se stát dělil o příjmy z ropy. Státy tedy využívají své přebytky na financování dotací, provizí, na soukromé statky a služby (např. zdravotnictví, školství a sociální péči), snížení nebo odpuštění daní. Veřejnost také očekává, že jí vláda poskytne dobře placená pracovní místa ve státním sektoru (Maitah, 2010, s. 82 – 83).

Vláda při sestavování rozpočtu bere v úvahu určitá hlediska:

- 1) **Konzervativní odhady cen** – předpokládané ceny ropy jsou nižší než reálné ceny z důvodu fiskální obezřetnosti. Pokud se očekávají nízké výnosy, tak se plánují i nízké výdaje. Pokud se však očekávají vysoké výnosy, plánují se i vyšší výdaje, což může vést k rozpočtovému deficitu v tom případě, že příjmy z ropy nebudou tak vysoké jak se očekává. Vláda tedy jedná obezřetně a dodatečné příjmy z ropy může vynaložit jinak v průběhu celého roku.
- 2) **Ropné stabilizační a spořicí fondy** – tyto fondy jsou tvořeny zahraničními aktivy. Pokud se ropa vyčerpá, pokryjí tyto fondy příjmy z ropy. Tyto fondy mohou být využity při snížených cenách ropy pro pokrytí plánovaných vládních výdajů, anebo při zvýšených cenách ropy, což ochrání ekonomiku před inflací nebo jejím přehřátím.
- 3) **Fiskální pravidla** – tato pravidla jsou kvantitativní nebo procesní. Kvantitativní fiskální pravidla jsou numerická měřítka, která jsou uplatňována z důvodu větší politické otevřenosti. Procesní fiskální pravidla se zaměřují na řízení a zlepšení rozpočtových institucí (Maitah, 2010, s. 86 – 89).

4. 7 Rentiérský stát

Dalším specifíkem je pojem **rentiérský stát**. Teorie rentiérského státu vychází z pojmu renta. Renta se od ostatních příjmů liší tím, že není potřeba vynaložit téměř žádné úsilí na její získání jako například u mezd, zisků a úroků. Renta je jakousi odměnou za vlastnictví přírodního bohatství, například půdy, ropy a podobně. Mezi rentiérské státy patří zejména arabské státy, které těží ropu. Rentiér je člověk, případně stát nebo vláda, který je příjemcem renty.

Hlavní charakteristiky arabského rentiérského státu jsou:

- ropná renta tvoří více než devadesát procent celkových příjmů do státního rozpočtu,
- ropná renta představuje dominantní příjem, ostatní oblasti jsou nevýznamné,
- jen dvě až tři procenta ekonomicky aktivních obyvatel jsou zapojena do produkce a distribuce ropné renty, zbytek populace rentu využívá,
- příjmy z ropy, čili renta, připadají státu nebo vládě.

Pokud ropné příjmy připadají vládě, tak je vláda povinna tyto příjmy rozdělit mezi své obyvatele prostřednictvím služeb a benefitů. Tím, že neexistují daně, tak se obyvatelstvo téměř nezajímá o politické dění. Kuvajt byl jedním z prvních států Zálivu, který zavedl rozdělení renty z ropy mezi své obyvatele. Později se tato myšlenka rozmohla i do dalších států Arabského poloostrova. Vláda zároveň poskytuje veřejné statky a služby v oblasti obrany, vzdělání, zdravotnictví sociálních jistot, zaměstnanosti, infrastruktury a podobně, které jsou na střední až vysoké úrovni, jsou bezplatné, anebo za velmi nízký poplatek. Vláda je hlavním zaměstnavatelem ve státu a každý občan má právo být státním zaměstnancem, pokud není zaměstnán v soukromém sektoru (Beblawi, 1990, s. 85 – 89).

4. 8 Ekonomická situace států GCC

Všechny státy Perského zálivu jsou závislé na jedné komoditě, a to ropě, která přináší zemím bohatství, ale na druhou stranu jsou tyto ekonomiky více zranitelné. V letech 1975 – 1985 byly ceny ropy vyšší, a proto tyto země více bohatly. Státy Zálivu si mohly dovolit velké státní výdaje na sociální politiku, a proto byl v těchto zemích zaznamenán vysoký nárůst životní úrovně a i obyvatelstva. Na druhou stranu se i více rozvíjela korupce. V důsledku prvního ropného šoku v roce 1983 došlo k výraznému propadu cen ropy, tím pádem se snížil hospodářský růst a snížila se životní úroveň. Z důvodu války v Iráku v devadesátých letech dvacátého století vzrostly státní výdaje na armádu a obranu. Vzrostl také tlak na vládu ze strany obyvatelstva z důvodu vytvoření nových pracovních míst v ropném průmyslu, protože v ropném průmyslu pracoval pouze minimální počet obyvatel. Z tohoto důvodu byly tyto státy donuceny změnit hospodářskou politiku. Cílem reform bylo snížení závislosti zemí primárně pouze na ropě a privatizace některých státních podniků z důvodu zvýšení ekonomické efektivity. Stát má ale stále dominantní roli. Privatizace byla velmi pozvolná, protože z tohoto důvodu docházelo ke snížení pracovních míst ve státním sektoru, což bylo z důvodu nárůstu obyvatel nežádoucí. Dalším faktorem, který zpomaluje sociální a ekonomický rozvoj, jsou zahraniční pracovníci (Ježová, Burgová, 2011, s. 195 -196).

Kuvajt je rentiérským státem. Jeho hlavní příjmy tvoří ropa, v minulosti tvořily až devadesát procent státních příjmů a v dnešní době tvoří příjmy z ropy asi polovinu HDP. Kuvajtský trh je otevřený a velmi dobře integrovaný na světových trzích (Ježková, Burgová, 2011, s. 196).

Bahrajn je státem, který má nejmenší zásoby ropy a zemního plynu. Podle odhadů má Bahrajn při zachování současné těžby zásoby ropy na deset až patnáct let a zemní plyn na padesát let. Ropný průmysl tvoří asi třicet procent HDP země. Snahou této země je nalákat zahraniční investory, z důvodu vyššího ekonomického růstu (Ježková, Burgová, 2011, s. 197). Dalším významným odvětvím průmyslu je výroba hliníku a petrochemický průmysl. Daně v Bahrajnu jsou tvořeny daněmi přímými a daněmi nepřímými. Nejvýznamější část přímých daní je tvořena daněmi ze zisku ropných společností. Mezi další daně patří daně z příjmů a mezd fyzických osob, darovací daně a daně z přidané

hodnoty. Mezi podstatné nepřímě daně se řadí spotřební daně za benzín, daně z pronájmu nemovitostí a daně z ubytování. Vzhledem k tomu, že Bahrajn nepotřebuje chránit svůj domácí trh, tak se většina výrobků, zboží a služeb dováží a není na ně uvaleno clo. Pokud je uvaleno clo, tak dosahuje výše okolo 5 %. Clo je vysoké u alkoholu (125 %) u tabáku 200 % a u vepřového masa. (www.businessinfo.cz).

Katar disponuje zásobami ropy na dalších šedesát let a zemním plynem. Zásoby zemního plynu tvoří čtrnáct procent světových zásob a společně s Ruskem a Iránem patří mezi tři největší producenty zemního plynu na světě. Ropa a zemní plyn tvoří více než polovinu celkového HDP země. Od devadesátých let je snahou vlády vytvořit více pracovních míst s cílem zvýšit zaměstnanost občanů a snížit zaměstnanost cizinců. Tento plán se nazývá „katarizace“. Co se týče daňového systému, tak Katar je z důvodu přílivu nových investic velice vstřícný a nabízí velmi levné nájemné, plyn, elektřinu, bezcelní dovoz a vývoz a osvobození od daní z příjmu v počátečním období. Daň z příjmů se v Kataru pohybuje mezi 10 až 35 %. Dovozní clo se pohybuje okolo 4 %, avšak u většiny exportovaných výrobků a služeb je clo nulové (Ježková, Burgová, 2011, s. 197, www.businessinfo.cz).

Spojené arabské emiráty se snaží stát obchodním centrem, ale hlavní částí HDP je stále ropa, jejíž naleziště představují 8 % světových zásob a podílí se na tvorbě HDP třiceti procenty. Co se týče daňového systému, tak ve Spojených arabských emirátech neexistují daně z příjmů fyzických i právnických osob a ani spotřební daně a daně z přidané hodnoty. Tato země, konkrétně Dubaj, byla nejvíce zasáhnuta krizí z roku 2008 z důvodu nedostatečných prostředků pro ručení za pohledávky (Ježková, Burgová, 2011, s. 197, www.businessinfo.cz).

Zrod ekonomiky **Saúdské Arábie** je mapován od třicátých let dvacátého století, kdy jejím hlavním příjmem byly každoroční poutě do Mekky. Trh této země byl otevřen v roce 2005, kdy země vstoupila do Mezinárodní obchodní organizace (WTO). Ekonomika je zcela závislá na ropě. Příjmy z ropy tvoří až devadesát procent veškerých příjmů a na tvorbě celkového HDP se podílí 50 %. Snahou vlády je snížit závislost země na ropě a zvýšit podíl obyvatel na trhu práce. Od daní z příjmů jsou oproštěni jak jednotlivci,

tak podniky patřící do zemí GCC, kteří platí pouze tzv. „zakat“ (náboženská daň) ve výši necelých 3 %. Pro ostatní podniky je daň z příjmu rovná a je na úrovni 20 %. (Ježková, Burgová, 2011, s. 181 – 183, www.businessinfo.cz).

Omán představuje ze všech zemí GCC nejvíce přirozenou ekonomiku, protože ropa není jediným zdrojem příjmů do ekonomiky. Více než polovina příjmů HDP tvoří služby, téměř čtyřicet procent tvoří průmysl a dvě až tři procenta obyvatel pracují v zemědělství. Růst HDP je nižší než v ostatních zemí GCC a ropa se na HDP podílí čtyřiceti procenty. Předpoklad je, že ropa se Ománu bude těžit pouze do roku 2020, proto vláda dává prostor rozvoji soukromého sektoru a ostatních odvětví. Nejvýznamější daňovou položkou jsou daně ze zisků společností, které jsou pro všechny společnosti stejné, a to 12 %. Daně z přidané hodnoty, z příjmu fyzických osob a daně z nemovitostí v Ománu nejsou vybírány. Oproti ostatním státům GCC není dovoz do země tolik liberální (Ježková, Burgová, 2011, s. 220 – 223, www.businessinfo.cz).

5 PŘÍPADOVÁ STUDIE KUVAJTU

Stát Kuvajt se nachází na Arabském poloostrově na severozápadě Perského neboli Arabského zálivu. Na severu a severozápadě sousedí s Irákem, na jihu a jihozápadě se Saúdskou Arábií a východní hranice tvoří Perský záliv. Vzhledem k tomu, že se Kuvajt nachází na strategickém místě, tak je považován za vstupní bránu na Arabský poloostrov a také za významné obchodní centrum. Rozloha Kuvajtu je 17 818 km². Stát Kuvajt je monarchií, která má jak prvky konstituční monarchie, tak prvky absolutistické monarchie. Hlavou státu je emír, který je volen z dynastie Al-Sabah. Výkonnou moc přestavuje emír. Zákonodárná moc vychází z Koránu a z islámského práva šaría. V Kuvajtu neexistují parlamentní strany.

V roce 2011 dosahovala celková populace Kuvajtu téměř 3,1 milionu, z čehož téměř dva miliony tvoří ostatní národnosti a jeden milion představují Kuvajťané. Mezi ostatní národnosti žijící v Kuvajtu patří z největší části cizinci z Asie, tj. Indie, Bangladěš, Filipíny, Pákistán, Srí Lanka, a dále cizinci z Egypta, Sýrie, Libanonu, Iráku a Íránu. V roce 2015 by měl počet obyvatel dosáhnout 3,8 milionů.

Oficiální měnou je kuvajtský dinár, jeden kuvajtský dinár (KWD) má hodnotu tři až čtyř amerických dolarů (USD). Jeden kuvajtský dinár má tisíc filsů. Od roku 2003 je zaveden pevný měnový kurz amerického dolaru ke kuvajtskému dináru.

Kuvajt je členem velkého množství mezinárodních a regionálních arabských organizací. Mezi mezinárodní organizace patří OSN, MAAE, Interpol, ILO, UNESCO, FAO, UNIDO, WCO, WHO, UNWTO, WTO, IMF, WB, OIC, G77. Mezi regionální arabské organizace patří LAS, GCC, OAPEC, AFESD, ALO (www.mzv.cz, www.businessinfo.cz, www.csb.gov.kw).

Co se týče struktury **zahraničního obchodu** v Kuvajtu, tak převažuje export nad importem. Export je vyšší z důvodu, že Kuvajt těží ropu, tím pádem se vyváží surová ropa, ropné deriváty a produkty petrochemického průmyslu. Kuvajt je rentiéřským státem. Jeho hlavní příjmy tvoří ropa, v minulosti tvořily až devadesát procent státních příjmů a v dnešní době tvoří příjmy z ropy asi polovinu HDP. Kuvajtský trh je otevřený a velmi dobře integrovaný na světových trzích (Ježková, Burgová, 2011, s. 196, www.businessinfo.cz).

Tabulka č. 2: Import a export Kuvajtu v letech 2007 – 2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Export	65 409	81 550	52 245	68 445	101 659	118 912
Import	24 810	23 100	18 619	22 884	24 820	27 259

Zdroj: www.businessinfo.cz

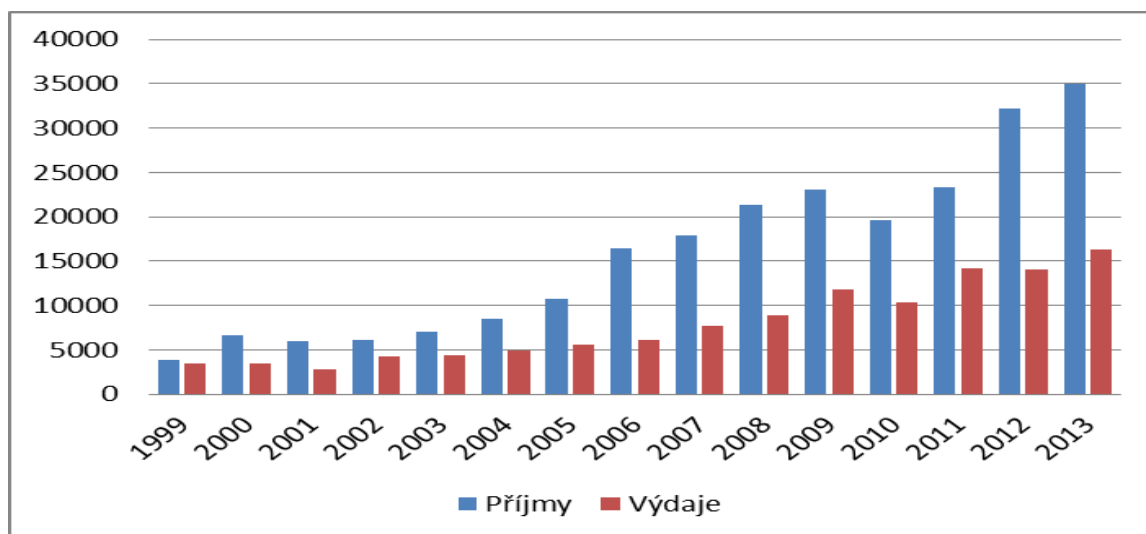
Vývoz z Kuvajtu je především do zemí jihovýchodní Asie. Export ropy a ostatních ropných produktů představuje přibližně 90 % celkového vývozu. Mezi ostatní produkty, které se z Kuvajtu vyváží, patří močovina, osobní automobily, vodiče, kabely, kovy, šrot, autodíly, pneumatiky, nábytek, parfémy a krevety. Největší podíl importu pochází z Německa, Spojených států amerických, Saúdské Arábie, Číny, Japonska, Spojených arabských emirátů, Itálie, Velké Británie a z Francie. Import pokrývá většinu potřeb Kuvajtu. Mezi nejvíce dovážené produkty patří osobní automobily, traktory, dopravní prostředky, léky, ocel a mobilní telefony. Vzhledem k tomu, že Kuvajt nemá téměř žádný domácí trh a většina produktů se dováží, nejsou pravidla pro import příliš přísná. Potraviný jsou zcela bez cla, ostatní produkty mají celní sazbu okolo 4 %. Jediná omezení importu se týkají místních zvyklostí a náboženského vyznání, proto není do Kuvajtu povolen dovoz alkoholických nápojů, vepřového masa, zbraní a pornografických materiálů.

Hlavním odvětvím průmyslu je ropný, petrochemický průmysl a těžba zemního plynu. Ropný průmysl zaujímá osm procent z celkové světové ropné produkce. Denní produkce ropy v Kuvajtu představuje 2,8 milionů barelů a v roce 2020 by měla dosáhnout denní produkce až čtyři miliony barelů. Ropný průmysl je zastřešován státní společností Kuwait Petroleum (KPC) a jejími dceřinými společnostmi Kuwait Oil Company (KOC), Kuwait National Petroleum Company (KNPC), Petrochemical Industries Company (PIC) a Kuwait Petroleum International (KPI). Ostatní oblasti průmyslu jsou relativně zanedbatelné. Státní sektor převažuje nad soukromým. Soukromý sektor zahrnuje především poskytování služeb.

Vzhledem k tomu, že většinu území Kuvajtu zabírá poušť (přes devadesát procent z celkové rozlohy) a panují zde nepříznivé klimatické podmínky, tak zemědělství v Kuvajtu představuje problém a pokrývá pouze lokální produkci a zbytek potřeb je pokryt dovozem. Pro Kuvajt je typický chov ovcí, koz, velbloudů, drůbeže a skotu. V zemi existuje okolo tří tisíc farem, které dostávají dotace od států a mají zajistit jak zemědělskou, tak i mimozemědělskou funkci (www.csb.gov.kw, www.businessinfo.cz).

5.1 Ekonomická situace Kuvajtu a vývoj HDP v letech 1999 - 2013

Graf č. 13: Ekonomická situace v Kuvajtu v letech 1999 – 2013

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Kuvajtského statistického úřadu

Graf č. 13 zobrazuje ekonomickou situaci v Kuvajtu v letech 1999 až 2013. Výše uvedené hodnoty jsou v milionech kuvajtských dinárů (mil. KWD). Z grafu je zřejmé, že během celého sledovaného období převyšují státní příjmy nad státními výdaji, tím pádem je v celém období vykazován přebytek státního rozpočtu. Od roku 1999 mají jak příjmy, tak výdaje rostoucí tendenci, ale v roce 2010 nastává pokles, což může být důsledkem celosvětové finanční krize, která byla v roce 2009. Od roku 2011 do roku 2013 je vykazován opět růst. Vládní příjmy v prvním sledovaném roce dosahovaly hodnoty 3 891,2 mil. KWD, vládní výdaje 3 456,1 mil. KWD a přebytek státního rozpočtu byl 435,1 mil. KWD. V posledním sledovaném roce dosahovaly vládní příjmy 35 035,04 mil. KWD, vládní výdaje dosahovaly hodnoty 16 306,33 mil. KWD a přebytek státního rozpočtu byl ve výši 18 728,71 mil. KWD (viz. Příloha č. 3).

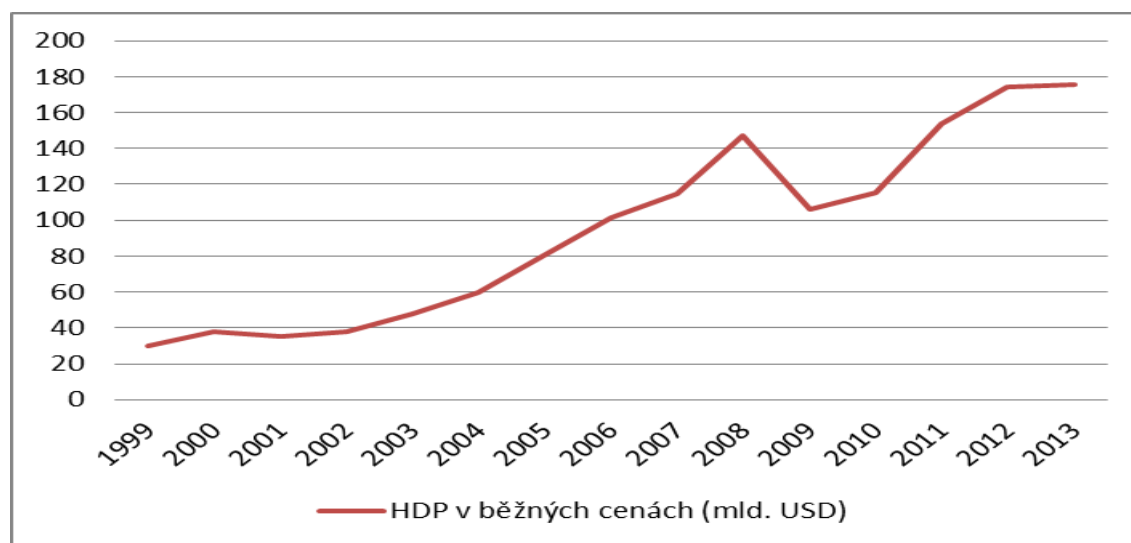
Tabulka č. 3: Základní charakteristiky časové řady ekonomická situace v Kuvajtu

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní přírůstky	2719	113	-1306	702	1003	1482	5153	-68	2168	-1130	-1916	-174	8957	591
Relativní přírůstky	6,25	0,04	-0,4	0,4	0,38	0,4	1	-0,01	0,22	-0,09	-0,17	-0,02	0,98	0,03
Koeficient růstu	7,25	1,04	0,6	1,4	1,38	1,4	2	0,99	1,22	0,91	0,83	0,99	1,98	1,03

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byly zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu přebytků státního rozpočtu Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je 1 306,7 mil. KWD a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je 1,31. Z toho plyne předpoklad, že přebytek státního rozpočtu se v dalším roce zvýší o 31 %, což představuje 1 306 až 1 307 mil. KWD.

Graf č. 14: Vývoj HDP v letech 1999 - 2013

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze Světové banky

Graf č. 14 zobrazuje vývoj HDP v Kuvajtu v běžných cenách. V prvním sledovaném roce byla výše HDP 30,12 mld. USD, v roce 2000 HDP stouplo na hodnotu 37,72 mld. USD a následující rok byl zaznamenán mírný pokles na hodnotu 34,9 mld. USD. Od roku 2002 HDP postupně stoupalo až do roku 2008, kde dosahovalo hodnoty 147,4 mld. USD. V roce 2009 nastal propad a HDP kleslo na hodnotu 105,91 mld. USD, což může být důsledkem celosvětové finanční krize, která začala v roce 2008. V roce 2010 HDP opět pomalu rostl a dosáhl hodnoty 115,43 mld. USD. Od roku 2010 byl zaznamenán opětovný růst až do konce sledovaného období, avšak v roce 2012 a 2013 byl HDP téměř na stejné úrovni. V roce 2013 dosáhlo HDP hodnoty 175,83 mld. USD.

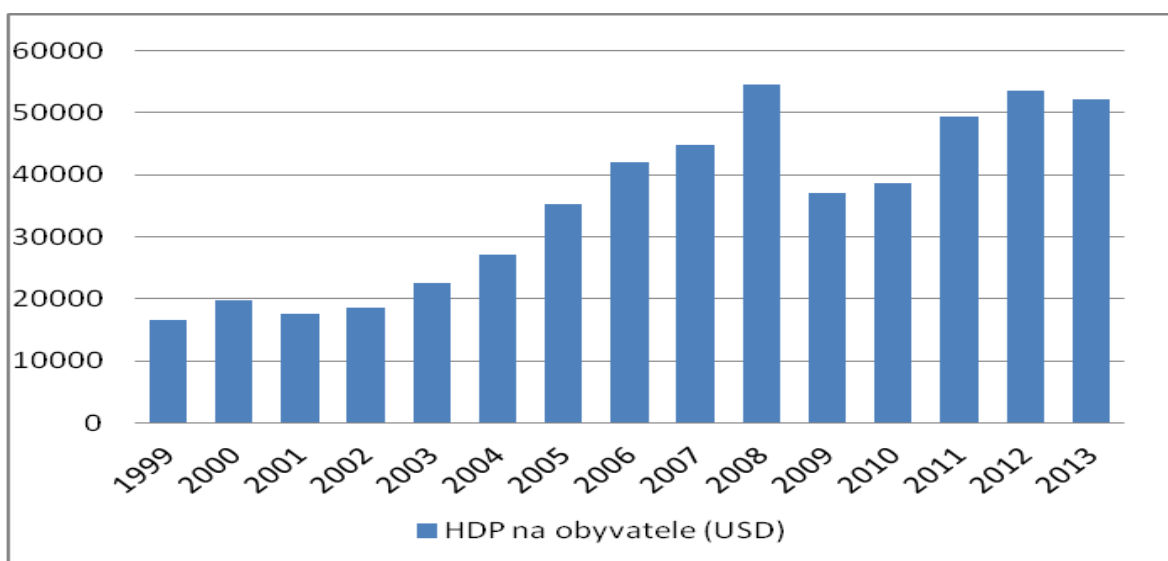
Tabulka č. 4: Základní charakteristiky časové řady HDP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní přírůstky	7,6	-2,8	3,24	9,7	11,6	21,4	20,8	13,2	32,7	-41,5	9,5	38,6	20,01	1,8
Relativní přírůstky	0,25	-0,07	0,09	0,25	0,24	0,36	0,26	0,13	0,28	-0,28	0,09	0,3	0,13	0,01
Koeficient růstu	1,25	0,9	1,09	1,25	1,24	1,36	1,26	1,13	1,2	0,72	1,09	1,3	1,13	1,01

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byly zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu HDP Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je 10,4 a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je 1,134. Z toho plyne předpoklad, že se HDP v dalším roce zvýší o 13,4 %, což představuje 10,4 miliard USD.

Graf č. 15: HDP na obyvatele

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze Světové banky

HDP na obyvatele činilo v prvním sledovaném roce 16 564,5 USD a v následujícím roce mírně vzroslo na 19 786,7 USD. V roce 2001 byl zaznamenán opětovný pokles na hodnotu 17 616,2 USD. Od roku 2002 až do roku 2008 HDP na obyvatele opět rosl a v roce 2008 dosáhlo svého maxima, a to 54 548,6 USD. V roce 2009 byl zaznamenán velký propad a HDP na obyvatle dosahovalo 37 160,5 USD, což mohlo být důsledkem

celosvětové finanční krize. Od 2010 až do roku 2013 HDP na obyvatele opět rostlo a v roce 2013 dosahovalo hodnoty 52 197,3 USD.

Tabulka č. 5: Základní charakteristiky časové řady HDP na obyvatele

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní přírůstky	3222	-2171	1004	4002	4440	8124	6826	2891	9646	-17388	1424	10711	4249	-1347
Relativní přírůstky	0,19	-0,11	0,06	0,21	0,2	0,3	0,19	0,07	0,21	-0,32	0,04	0,28	0,09	-0,03
Koeficient růstu	1,19	0,89	1,06	1,21	1,2	1,3	1,19	1,07	1,21	0,6	1,04	1,28	1,09	0,97

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byly zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu HDP na obyvatele Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je 2 545,2 a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je 1,085. Z toho plyne předpoklad, že se HDP na obyvatele v dalším roce zvýší o 8,5 %, což představuje 2 545,2 USD.

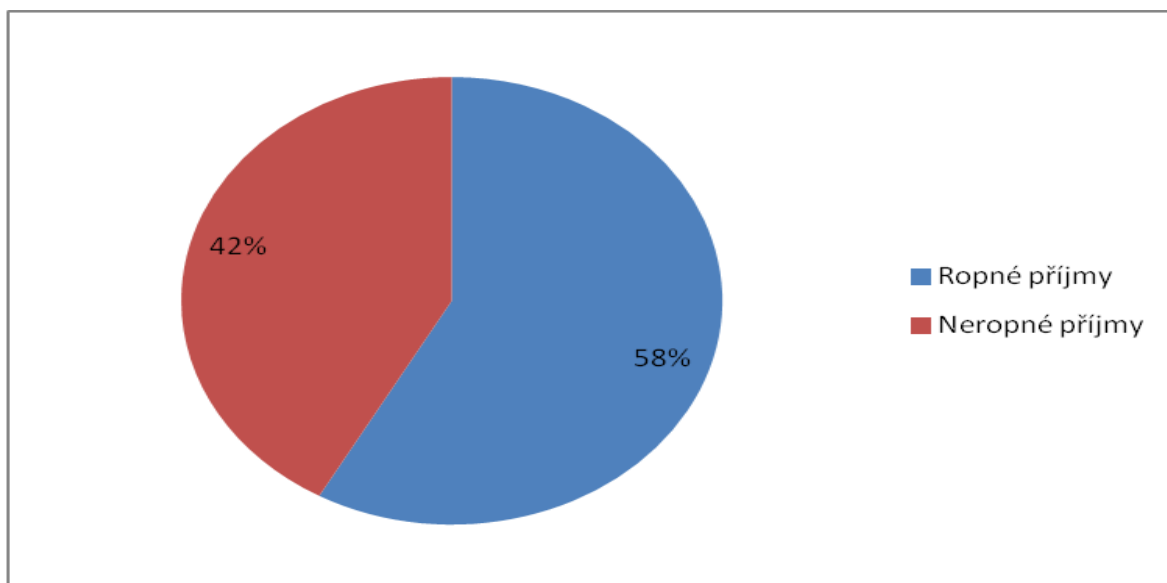
5.2 Příjmy do státního rozpočtu

Příjmy do státního rozpočtu Kuvajtu lze rozdělit z několika hledisek, buď na běžné a kapitálové příjmy, ropné a neropné příjmy, anebo na daňové a ne-daňové příjmy. Ropné příjmy jsou v kuvajtském státním rozpočtu dominantní, a představují více než polovinu veškerých příjmů. V některých letech tvoří ropné příjmy až téměř devadesát procent celkových příjmů.

Daňové příjmy zahrnují daně z příjmů, daně z převodů nemovitostí, daně z použití zboží a povolení k činnosti, daně z mezinárodních obchodů a transakcí a ostatní daně, do kterých se zahrnují například kolkové známky.

Nedaňové příjmy zahrnují příjmy z dopravy a komunikace, příjmy z vlastnictví, správní poplatky, ostatní poplatky a neprůmyslové příjmy.

Graf č. 16: Podíl ropných a neropných příjmů

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Kuvajtského statistického úřadu

Graf č. 16 zobrazuje podíl ropných a neropných příjmů na celkových příjmech do státního rozpočtu. Podíl ropných příjmů v roce 1999 dosahoval 58 % , v letech 2000 až 2006 byl podíl ropných příjmů v rozmezí 70 až 80 % a od roku 2007 představují ropné příjmy do státního rozpočtu více než 80 %. V posledním sledovaném roce, tj. rok 2013, byly ropné příjmy ve výši 29 969,67 mil. KWD, neropné příjmy 5 038,81 mil. KWD. Podíl ropných příjmů v roce 2013 odpovídá 85,6 % z celkových příjmů (viz. Příloha č. 5).

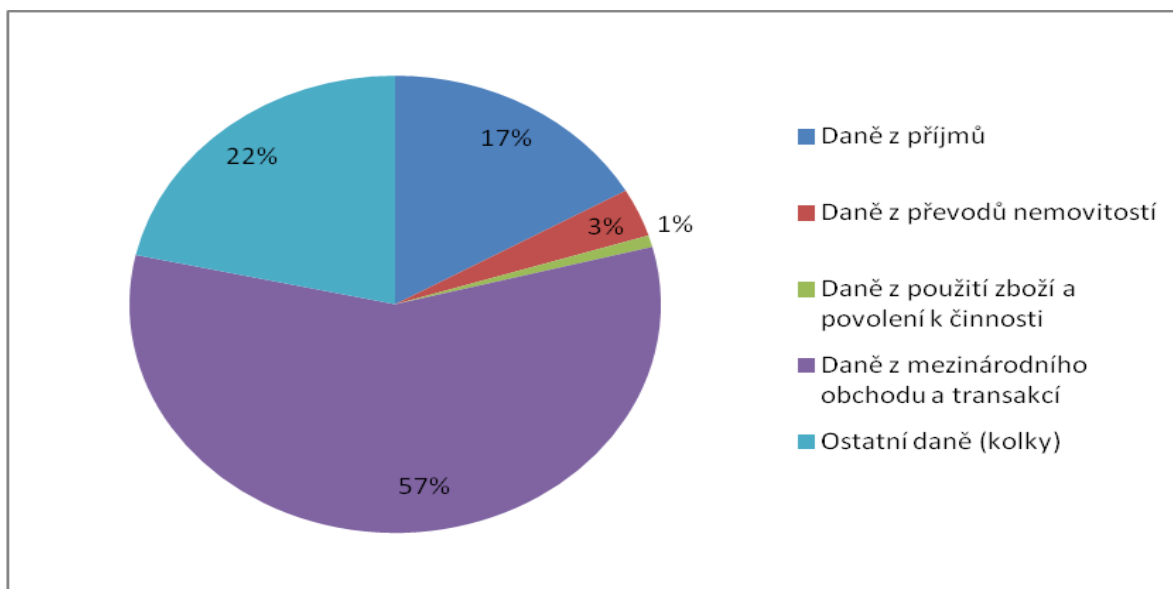
Tabulka č. 6: Základní charakteristiky časové řady ropných příjmů v Kuvajtu

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní Přírůstky	14,6	2,34	-1,77	5,6	-6,6	3,9	2,95	1,94	2,01	2,6	-1,28	0,99	3,36	-3,07
Relativní Přírůstky	0,25	0,03	-0,02	0,08	-0,08	0,05	0,04	0,03	0,025	0,03	-0,02	0,01	0,04	-0,04
Koeficient Růstu	1,25	1,03	0,98	1,08	0,92	1,05	1,04	1,03	1,03	1,03	0,99	1,01	1,041	0,97

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byly zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu ropných příjmů v Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je 1,965 a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je 1,03. Z toho plyne předpoklad, že se ropné příjmy v následujícím roce zvýší o 3%.

Graf č. 17: Daňové příjmy

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Kuvajtského statistického úřadu

Podle grafu č. 17 mají nejvyšší podíl na daňových příjmech daně z mezinárodního obchodu a transakcí, které představují 57 %. Druhý nejvyšší podíl na daňových příjmech mají daně z příjmů, které představují 22 %, poté ostatní daně a kolky se 17 % podílem. Daně z převodu nemovitostí představují 3 % a daně z použití zboží a povolení k činnosti zaujímají pouze 1 %.

Daňové příjmy od počátku sledovaného období stouply až do roku 2008, kdy dosáhly svého maxima, a to hodnoty 426 mil. KWD. O roku 2009 tyto příjmy klesaly, ale pouze nadcházející dva roky. V roce 2011 daňové příjmy opět stouply a v roce 2013 dosahovala jejich celková hodnota 432,6 mil KWD. Daně z mezinárodního obchodu a transakcí měly v roce 2013 hodnotu 258,99 mil. KWD, daně z příjmů 73,87 mil. KWD, ostatní daně a kolky 81,91 mil. KWD, daně z převodů nemovitostí 15,56 mil. KWD a daně z použití zboží a povolení k činnosti dosáhly v tomtéž roce hodnoty 2,27 mil. KWD (viz. Příloha č. 5).

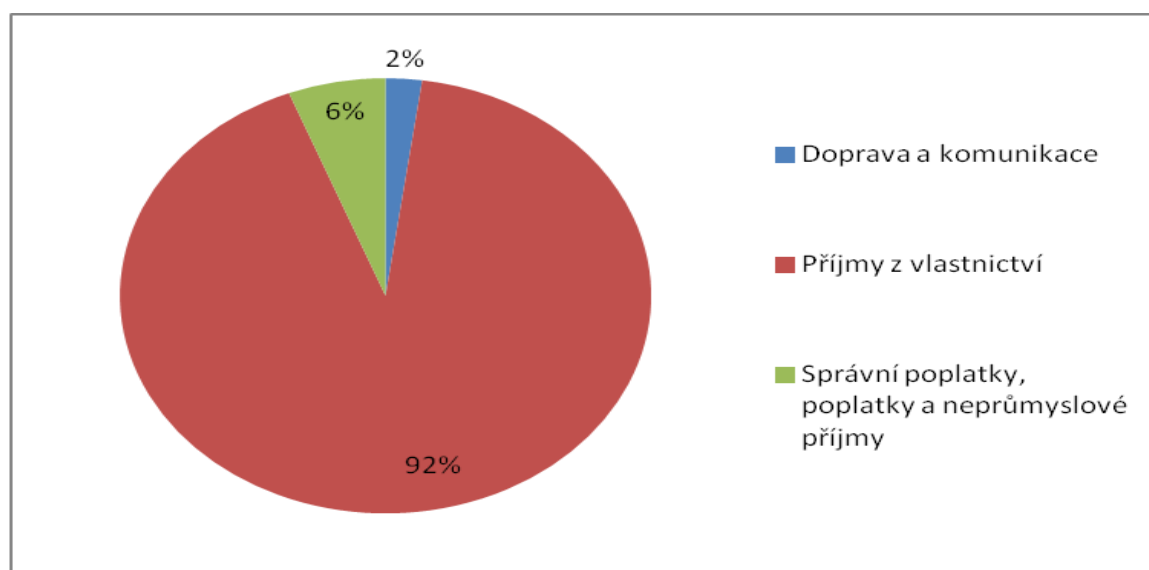
Tabulka č. 7: Základní charakteristiky časové řady daňové příjmy v Kuvajtu

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní přírůstky	-11,04	-35,3	53,1	29,1	56,7	47,04	23,9	43,9	70,7	-7	-52,2	25,4	13,6	26,8
Relativní přírůstky	-0,075	-0,26	0,52	0,19	0,31	0,2	0,08	0,14	0,2	-0,02	-0,12	0,07	0,03	0,07
Koeficient růstu	0,93	0,74	1,52	1,19	1,31	1,2	1,08	1,14	1,2	1	0,88	1,07	1,03	1,67

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byly zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu daňových příjmů v Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je 20,335 a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je 1,08. Z toho plyne předpoklad, že se daňové příjmy v následujícím roce zvýší o 8 %, což představuje přibližně 20 milionů KWD.

Graf č. 18: Nedaňové příjmy

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Kuvajtského statistického úřadu

Podle grafu č. 18 mají na nedaňových příjmech do státního rozpočtu nejvyšší podíl příjmy z vlastnictví, které představují 92 % z celkových nedaňových příjmů. Správní poplatky, poplatky a neprůmyslové příjmy tvoří 6 % a doprava a komunikace tvoří 2 % celkových nedaňových příjmů.

Nedaňové příjmy od počátku sledovaného období měly následující dva roky rostoucí tendenci. Hodnota nedaňových příjmů na počátku sledovaného období dosahovala

3 742,65 mil. KWD a v následujícím roce 6456,9 mil. KWD. V roce 2001 příjmy mírně klesaly na hodnotu 5935,49 mil. KWD, ale od roku 2002 až do roku 2013 příjmy stále rostou. V roce 2013 měly celkové nedaňové příjmy hodnotu 34 173,29 mil. KWD, z toho 32 829,42 mil. KWD představují příjmy z vlastnictví. Správní poplatky, ostatní poplatky a neprůmyslové příjmy byly ve výši 1166,61 mil. KWD a příjmy z dopravy a komunikace byly v posledním sledovaném roce 114,26 mil. KWD (viz. Příloha č. 6).

Tabulka č. 8: Základní charakteristiky časové řady nedaňové příjmy

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní přírůstky	2714	-521	87,9	765,5	1483	213	5623	1485	3357	1696	-3304	3687	8823	2363
Relativní přírůstky	0,73	-0,08	0,01	0,13	0,22	0,26	0,54	0,09	0,16	0,08	-0,15	0,19	0,38	0,07
Koeficient růstu	1,73	0,92	1,01	1,13	1,22	1,26	1,54	1,1	1,19	1,08	0,85	1,19	1,38	1,07

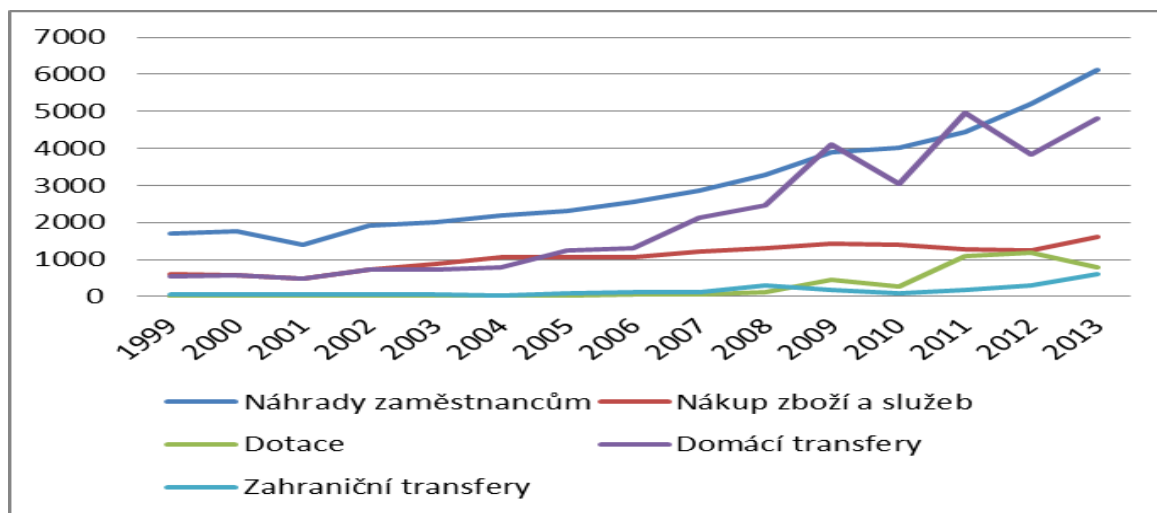
Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byly zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu nedaňových příjmů v Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je 2 173,62 a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je 1,17. Z toho plyne předpoklad, že se nedaňové příjmy v následujícím roce zvýší o 17 %, což představuje 2,17 mld. KWD.

5.3 Výdaje ze státního rozpočtu

Mimo příjmů do státního rozpočtu je nutno zohlednit i stranu výdajovou. Výdaje ze státního rozpočtu Kuvajtu jsou rozděleny na běžné výdaje a kapitálové výdaje. Běžné výdaje zahrnují náhrady zaměstnancům, nákup zboží a služeb, dotace, zahraniční transfery a domácí transfery. Kapitálové výdaje zahrnují výdaje na pořízení hmotného investičního majetku a kapitálové transfery.

Graf č. 19: Běžné výdaje ze státního rozpočtu

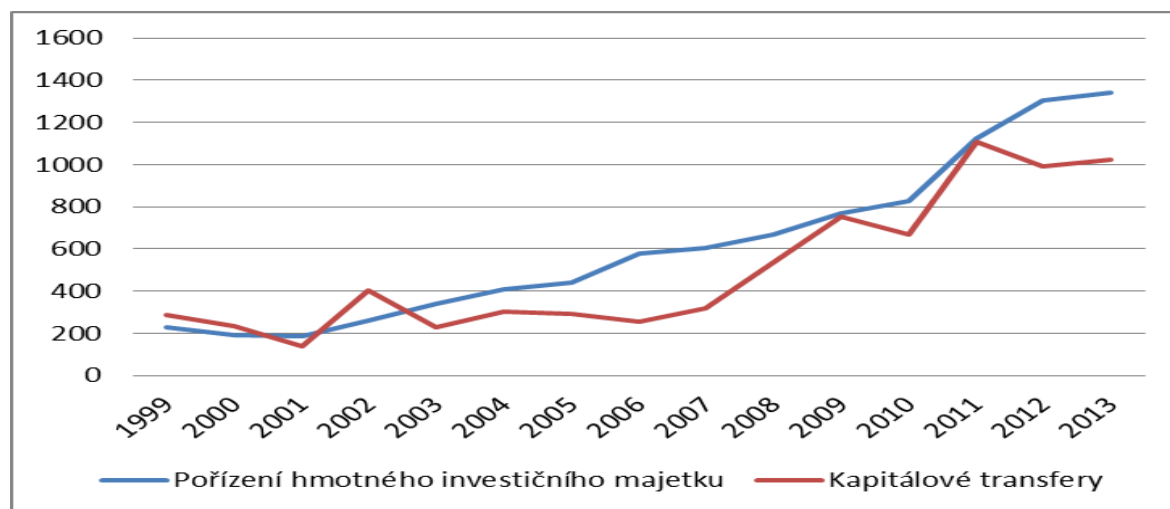

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Kuvajtského statistického úřadu

Běžné výdaje ze státního rozpočtu mají po celé sledované období rostoucí tendenci. Největší část běžných výdajů tvoří náhrady zaměstnancům, poté domácí transfery, nákup zboží. Nejnižší část běžných výdajů tvoří dotace a zahraniční transfery. Od roku 1999, kdy náhrady zaměstnancům dosahovaly hodnoty 1 706,06 mil. KWD, tyto výdaje v následujících letech sledovaného období stouply. Propad nastal jen v roce 2001, kdy se náhrady zaměstnancům snížily na 1401,49 mil KWD. Od roku 2002 až do roku 2013 byl sledován postupný růst a v roce 2013 dosahovaly náhrady zaměstnancům hodnoty 6131,94 mil. KWD. Domácí transfery zaznamenaly ve sledovaném období růst s několika propady. Hodnota domácích transferů na počátku sledovaného období byla 558,83 mil. KWD, v roce 2000 vzrostly na hodnotu 590,92 mil. KWD a v roce 2001 byl zaznamenán mírný propad na 483,51 mil. KWD. V letech 2002 až 2009 domácí transfery stále rostly až na hodnotu 4 102,69 mil. KWD. V roce 2010 nastal propad a hodnota domácích transferů se snížila na 3 033,04 mil. KWD. V roce 2011 nastává opět růst až na hodnotu 4 967,37 mil KWD. V roce 2012 nastal opět propad až na hodnotu 3 827,39 mil. KWD a v roce 2013 opět domácí transfery rostly a dosáhly hodnoty 4 799,51 mil. KWD. Nákup zboží a služeb zaznamenal ve sledovaném období velice mírný růst. V roce 1999 byla hodnota nákupu zboží a služeb 605,19 mil. KWD a v posledním roce, tj. v roce 2013, dosahovaly tyto výdaje 1 608,89 mil. KWD. Dotace v roce 1999 měly výši 13,87 mil. KWD a nejvyššího růstu dosáhly v roce 2011, a to z 259,35 mil. KWD na 1094,31 mil. KWD. Nejvyšší hodnota dotací byla v roce 2012, a to 1195,51 mil. KWD. V roce

2013 se dotace snížily na hodnotu 800,09 mil. KWD. Zahraniční transfery zaznamenávaly do roku 2004 mírný růst. V roce 2004 byla hodnota zahraničních transferů 42,69 mil. KWD a v následujícím roce 100,66 mil. KWD. Od roku 2006 do roku 2008 byl opět zaznamenán růst, avšak v následujících dvou letech byl zaznamenán pokles až na hodnotu 79,5 mil KWD v roce 2010. Po zbylé tři roky zahraniční transfery postupně stoupaly až na hodnotu 601,19 mil. KWD v roce 2013 (viz. Příloha č. 7).

Graf č. 20: Kapitálové výdaje ze státního rozpočtu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Kuvajtského statistického úřadu

V roce 1999 dosahovaly výdaje na pořízení hmotného investičního majetku 229,08 mil. KWD a následující dva roky klesaly až na hodnotu 186,77 mil. KWD v roce 2001. Od roku 2002 tyto výdaje stoupaly až do roku 2013. V roce 2013 dosahovaly výdaje na pořízení hmotného investičního majetku 1 340,68 mil. KWD.

Kapitálové transfery dosahovaly v roce 1999 hodnoty 285,5 mil. KWD. V letech 2000 a 2001 tyto výdaje klesaly až na 138,54 mil. KWD. V letech 2002 až 2013 byl zaznamenán střídavě pokles a růst. V roce 2013 dosahovaly kapitálové transfery hodnoty 1 024,03 mil. KWD (viz. Příloha č. 8).

Tabulka č. 9: Základní charakteristiky časové řady výdaje ze státního rozpočtu Kuvajtu

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní přírůstky	-16,5	-668	1442	122	549	760	457	1592	1254	2808	-1439	3891	-110	2346
Relativní přírůstky	-0,01	-0,19	0,52	0,03	0,13	0,16	0,08	0,26	0,16	0,31	-0,12	0,87	-0,01	0,17
Koeficient růstu	0,99	0,8	1,52	1,03	1,13	1,16	1,08	1,26	1,16	1,31	0,88	1,38	0,99	1,17

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byla zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu celkových výdajů ze státního rozpočtu Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je 927,55 a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je 1,12. Z toho plyne předpoklad, že se celkové výdaje v následujícím roce zvýší o 12 %, což představuje téměř 928 mil. KWD.

5.4 Inflace, nezaměstnanost a ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Graf č. 22: Inflace v Kuvajtu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze Světové banky

Na začátku sledovaného období byla inflace 3 %. Od roku 2000 do roku 2003 klesala až na hodnotu 1 %. V roce 2004 inflace mírně stoupla na hodnotu 1,2 %, ale v následujícím roce byl nárůst mnohem vyšší, a to na hodnotu 4,1 %. Stále ale byla tato hodnota nižší než v ostatních rozvíjejících se ekonomikách. V následujících letech se inflace držela na velmi vysoké úrovni, a to z důvodu růstu cen komodit, především ropy. Dalším důvodem vysoké inflace bylo oslabení amerického dolaru. V roce 2008 byla

inflace až 10,6 %. Od roku 2009 až do roku 2013 inflace v Kuvajtu opět klesala a v roce 2013 dosahovala 2,7 %.

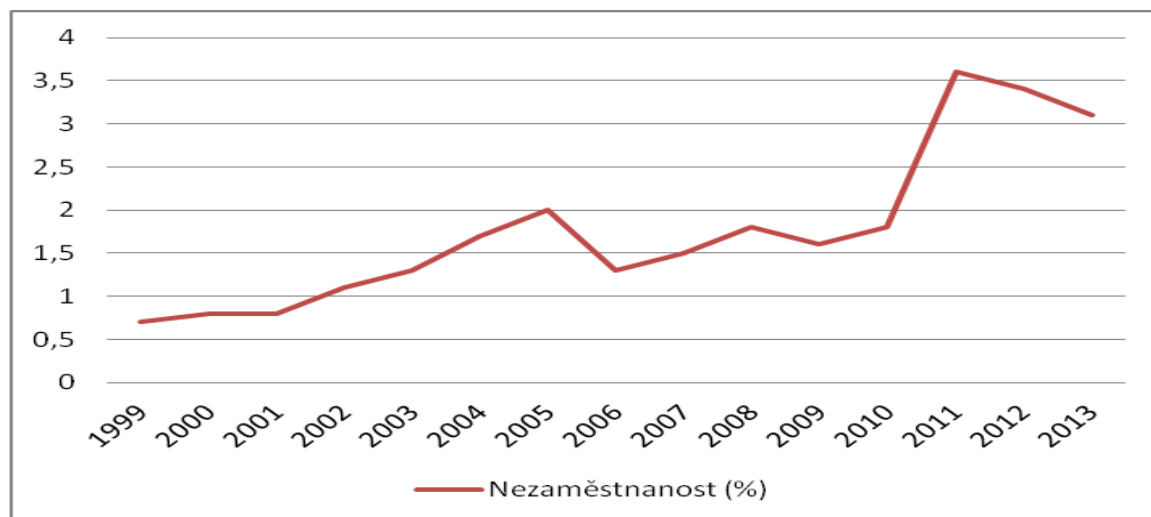
Tabulka č. 10: Základní charakteristiky časové řady inflace

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní přírůstky	-1,2	-0,5	-0,4	0,1	0,2	2,9	-1	2,4	5,1	-6	-0,1	0,4	-1,7	-0,5
Relativní přírůstky	-0,4	-0,28	-0,31	0,1	0,2	2,42	-0,24	0,77	0,93	-0,57	-0,02	0,09	-0,53	-0,19
Koeficient růstu	0,6	0,72	0,69	1,1	1,2	3,42	0,76	1,77	1,93	0,43	0,99	1,09	0,65	0,84

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byly zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu inflace v Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je $-0,02$ a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je $0,99$. Z toho plyne předpoklad, že se inflace v následujícím roce velice mírně sníží, a to o $0,02$ %.

Graf č. 23: Nezaměstnanost v Kuvajtu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Kuvajtského statistického úřadu

V roce 1999 byla nezaměstnanost nejnižší za celé sledované období a dosahovala 0,7 %. V následujících letech nezaměstnanost mírně stoupala až do roku 2005, kdy dosahovala dvou procent. Od roku 2006 do roku 2010 se nezaměstnanost držela pod úrovní dvou procent, avšak v roce 2011 se nezaměstnanost zdvojnásobila a stoupla

na 3,6 %. V roce 2012 byla nezaměstnanost 3,4 % a v roce 2013 se snížila nezaměstnanost na 3,1 %. Celkově je nezaměstnanost v Kuvajtu nízká, což je nejspíše důsledkem toho, že státní sektor je velice rozšířený a stát a vláda poskytuje volná pracovní místa všem těm, kteří nepracují v soukromém sektoru.

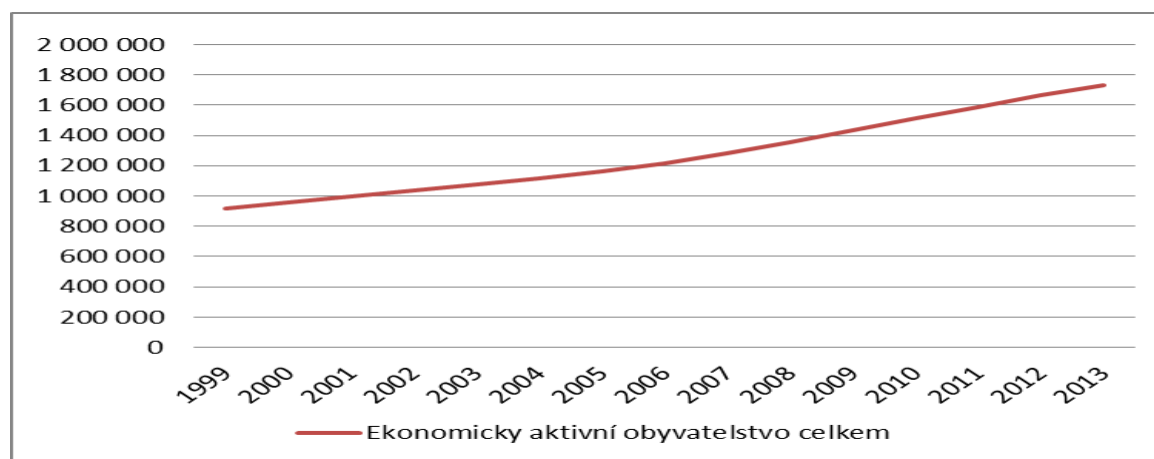
Tabulka č. 11: Základní charakteristiky časové řady nezaměstnanost

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní přírůstky	0,1	0	0,3	0,2	0,4	0,3	-0,7	0,2	0,3	-0,2	0,2	1,8	-0,2	-0,3
Relativní přírůstky	0,14	0	0,38	0,18	0,31	0,18	-0,35	0,15	0,2	-0,11	0,13	1	-0,06	-0,09
Koeficient růstu	1,14	1	1,38	1,18	1,31	1,18	0,65	1,15	1,2	0,89	1,13	2	0,9	0,91

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byla zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu nezaměstnanosti v Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je 0,17 a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je 1,11. Z toho plyne předpoklad, že se nezaměstnanost v následujícím roce mírně zvýší o 11 %.

Graf č. 21: Ekonomicky aktivní obyvatelstvo v Kuvajtu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze Světové banky

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo v Kuvajtu od roku 1999 až do roku 2013 postupně stouvalo. V roce 1999 byl počet ekonomicky aktivních obyvatel 914 454 a v roce 2013 stoupl počet ekonomicky aktivního obyvatelstva na 1 733 184. Po celé sledované období

se zaměstnanost pohybovala v rozmezí 67 – 68 procent. Zvyšování počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva plyne ze zvyšování obyvatelstva v Kuvajtu, především emigrací zahraničních pracovních sil (viz. Příloha č. 9).

Tabulka č. 12: Základní charakteristiky časové řady ekonomicky aktivní obyvatelstvo

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní přírůstky	43300	40425	37556	38304	39745	46065	58048	66066	70931	81991	75657	74914	74860	70 868
Relativní přírůstky	0,05	0,04	0,038	0,037	0,037	0,041	0,05	0,05	0,056	0,06	0,053	0,05	0,05	0,043
Koeficient růstu	1,05	1,04	1,038	1,037	1,037	1,041	1,05	0,95	1,056	1,06	1,05	1,05	1,05	1,04

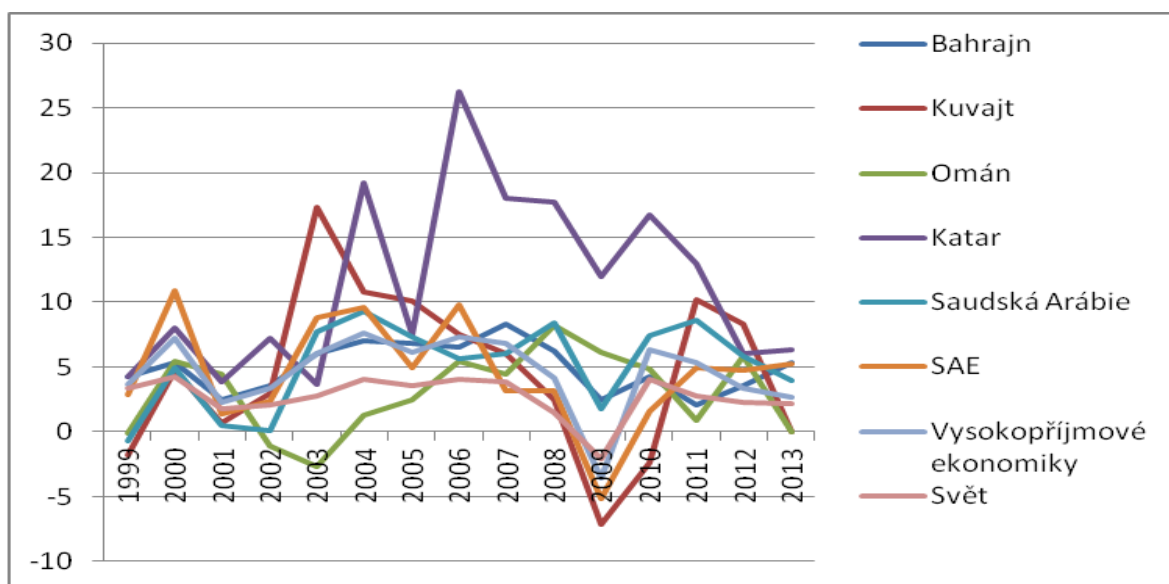
Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě výpočtů (viz. Vzorce 2.1, 2.2 a 2.3) byly zjištěny absolutní přírůstky, relativní přírůstky a koeficient růstu ekonomicky aktivního obyvatelstva v Kuvajtu. Průměrný relativní absolutní přírůstek (viz. Vzorec 2.4) je 58 481 a průměrný koeficient růstu (viz. Vzorec 2.5) je 1,05. Z toho plyne předpoklad, že se ekonomicky aktivní obyvatelstvo v Kuvajtu v následujícím roce zvýší o 5 %, což představuje 58 – 59 tisíc ekonomicky aktivních obyvatel.

6 VÝVOJ FISKÁLNÍ POLITIKY V ZEMÍCH GCC

Následující kapitola se věnuje porovnání ekonomické situace v zemích vyvážejících ropu, konkrétně v zemích Perského zálivu a dále je srovnána s průměrem těchto zemí (ekonomiky, které nejsou v OECD, ale vyznačují se vysokými příjmy do státního rozpočtu) a se světovým průměrem. Údaje jsou uváděny buď v procentech, anebo v USD, případně tis. USD.

Graf č. 24: Vývoj růstu HDP (%) v letech 1999 – 2013

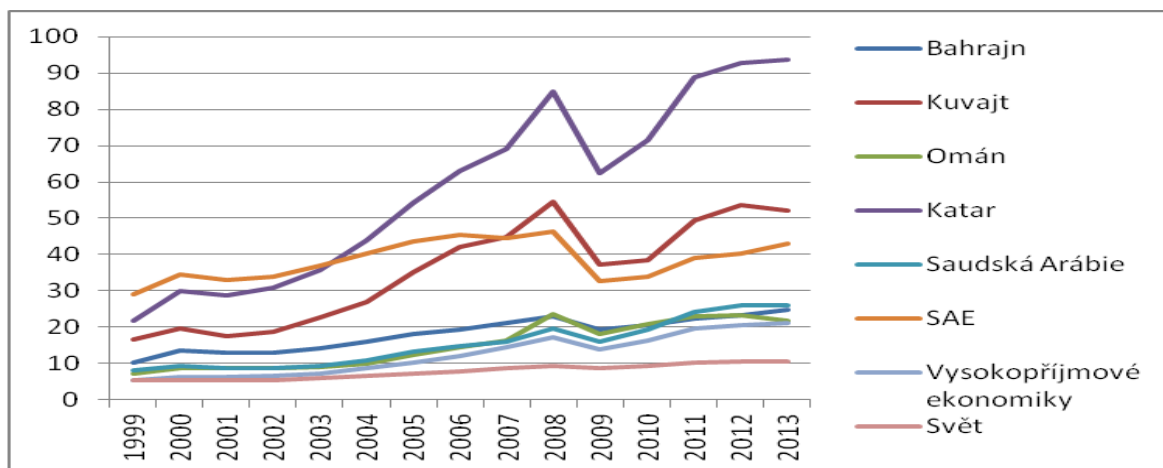

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze Světové banky

Graf č. 24 zobrazuje vývoj růstu HDP za posledních 15 let. Za celé období byly zaznamenány nejvyšší výkyvy v Kataru, který ale téměř po celé období disponoval nejvyšším růstem HDP. Nejvyšší hodnoty dosahoval Katar v roce 2006, což představovalo 26,2 %. Od této doby byl v Kataru zaznamenán pokles a v roce 2013 byl růst HDP 6,3 %. Druhý nejvyšší růst HDP zaznamenal Kuvajt, který dosahoval nejvyšší hodnoty, tj. 17,3 % v roce 2003. Ostatní státy Zálivu se se drží převážně nad světovým průměrem a nejvyšší propady byly po celém světě zaznamenány v roce 2009, což může být důsledkem celosvětové finanční krize. Od roku 2010 má růst HDP spíše rostoucí tendenci. V průběhu sledovaného období se nejvíce pod světovým průměrem pohybuje Omán, avšak po roce 2005 se dostal nad světový průměr. V posledním sledovaném roce činil světový průměr

růstu HDP 2,2 %, průměr ekonomik s vysokými příjmy činil 2,7 % a u zemí Zálivu se růst HDP v tomto roce pohyboval v rozmezí 4 až 7 % (viz. Příloha č. 10).

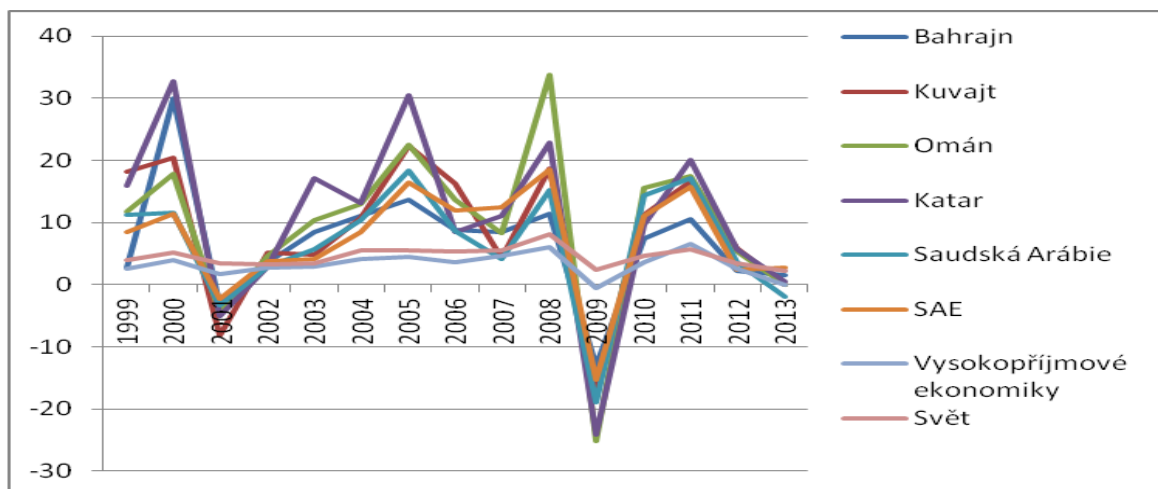
Graf č. 25: Vývoj HDP na obyvatele v letech 1999-2013

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze Světové banky

Graf č. 25 zobrazuje vývoj HDP na obyvatele v tis. USD. Nejvyšším HDP na obyvatele disponuje Katar, poté Spojené arabské Emiráty a Kuvajt, Bahrajn, Saúská Arábie a Omán. Všechny země Zálivu představují vyšší HDP na obyvatele než tvoří průměr zemí s vysokými příjmy a i než je světový průměr. Nejvyšší propady byla zaznamenány u všech států v roce 2009, a to opět z důvodu celovětové finanční krize. V roce 2013 činilo HDP na obyvatele v Kataru 93,7 tis. USD, v Kuvajtu 52,2 tis. USD, ve Spojených arabských emirátech 43,05 tis. USD, v Saúské Arábii 25,96 tis. USD, V Bahrajnu 24,7 tis. USD a v Ománu 21,93 tis. USD. HDP na obyvatele průměru zemí s vysokými příjmy v roce 2013 činil 21,33 tis. USD a světový průměr 10,6 tis. USD (viz. Příloha č. 11).

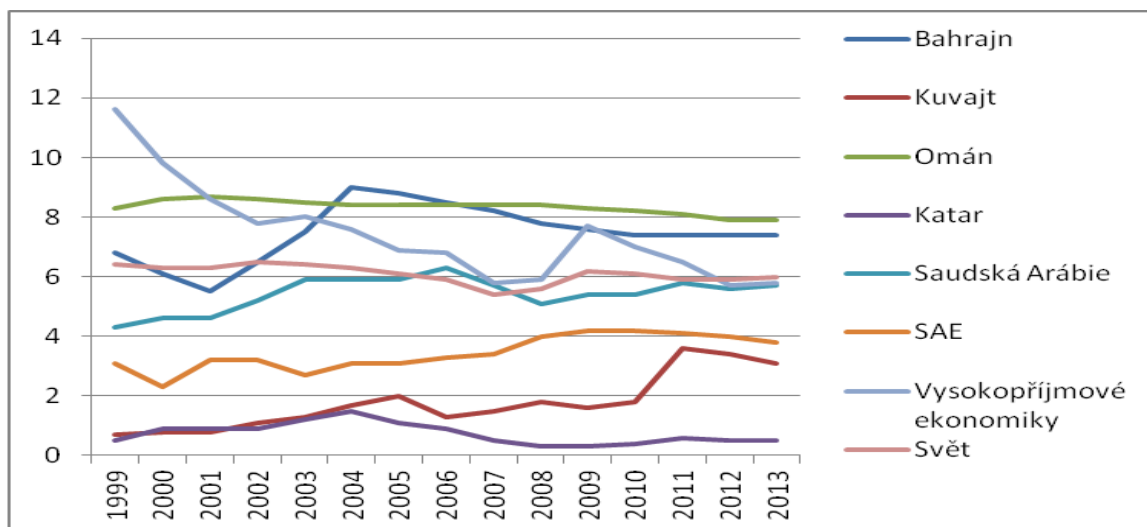
Graf č. 26: Vývoj inflace v letech 1999 až 2013

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze Světové banky

Graf č. 26 zobrazuje vývoj inflace (jako deflátor HDP). V zemích Zálivu inflace mnohem více kolísá, než ve světě a než v zemích, které nejsou v OECD, ale disponují vysokými příjmy. Na grafu je zachyceno několik výkyvů. První velký nárůst inflace byl zaznamenán v Kataru a v Bahrajnu v roce 2000. Inflace v těchto zemích v roce 2000 dosahovala 30 %. Vysoká inflace však v tomto roce byla ve všech zemích Zálivu, pohybovala se mezi 11 až 18 %. Průměrná inflace v zemích s vysokými příjmy činila 4 % a světová inflace 5,2 %. V následujícím roce byl zaznamenán velký propad inflace a inflace zemí Zálivu se držela pod světovým průměrem i průměrem zemí s vysokými příjmy. V následujících letech inflace opět stoupala a v roce 2005 se pohybovala v rozmezí 14 až 30 %. Průměr zemí s vysokými příjmy v roce 2005 činil 4,4 % a světový průměr 5,5 %. Následující roky se střídaly v zemích Zálivu nárůsty a poklesy inflace. Největší pokles inflace byl zaznamenán v roce 2009. Od té doby se inflace v zemích Zálivu držela jak nad průměrem zemí s vysokými příjmy, tak nad světovým průměrem. Důvodem vysoké inflace v zemích vyvážejících ropu, je oslabení USD vůči domácím měnám a zvyšující se cena ropy (viz. Příloha č. 12).

Graf č. 27: Vývoj nezaměstnanosti v letech 1999 – 2013

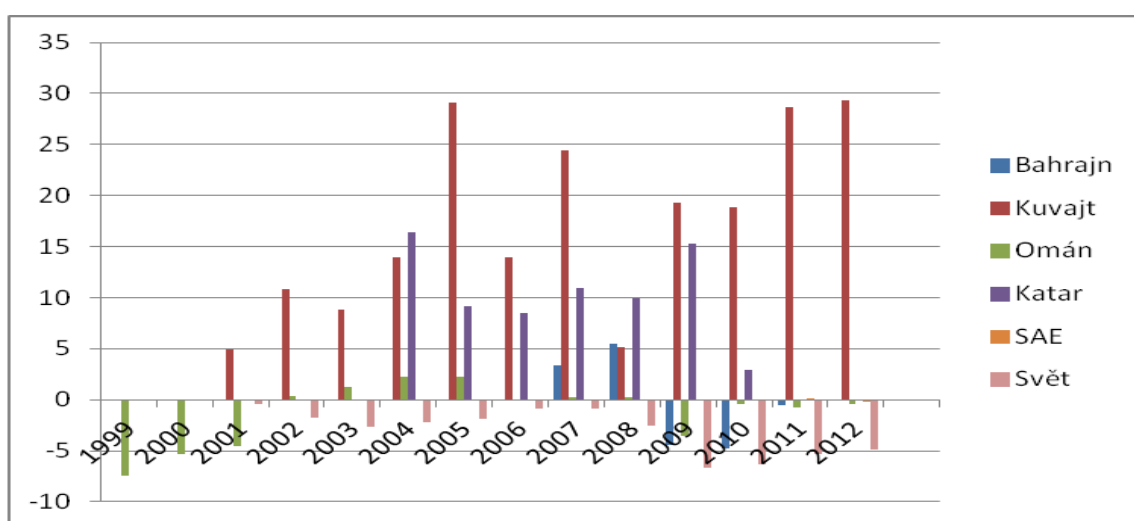

Zdroj. Vlastní zpracování na základě dat ze Světové banky

Graf č. 27 zobrazuje vývoj nezaměstnanosti z celkového ekonomicky aktivního obyvatelstva ve věku 15 až 64 let. Nejvyšší nezaměstnanost byla zaznamenána v Ománu a v Bahrajnu. Nezaměstnanost v Ománu se po celé sledované období pohybovala okolo 8 %. V Bahrajnu byla zaznamenána nejnižší nezaměstnanost v roce 2001, a to 5,5 %, a naopak nejvyšší nezaměstnanost byla zaznamenána v roce 2004, a to 9 %. V následujících letech nezaměstnanost mírně klesla a ke konci období se pohybovala kolem 7 %. V Saúdské Arábii se pohybovala nezaměstnanost mezi 4 až 6 %, a nebyly zaznamenány žádné velké výkyvy, stejně jako ve Spojených arabských emirátech, kde se nezaměstnanost pohybovala v průběhu celého období mezi 2 až 4 % bez významných větších výkyvů. Nejnižší nezaměstnanost je v Kataru a Kuvajtu. V Kataru byla nejnižší nezaměstnanost v roce 2007 a 2008, kdy představovala nezaměstnanost z celkového aktivního obyvatelstva pouze 0,3 %. Nejvyšší nezaměstnanost v Kataru byla v roce 2004 a dosahovala 1,5 %. V Kuvajtu se nezaměstnanost na začátku sledovaného období držela na velmi nízké hranici a v roce 2005 stoupla na 2 %. Od roku 2006 nezaměstnanost v Kuvajtu opět klesala, avšak v roce 2010 stoupla až na hodnotu 3,6 %. Po zbylé 2 roky opět klesala. Průměrná nezaměstnanost v zemích s vysokými příjmy byla v roce 1999 vysoká, a to 11,6 %. V následujících letech však nezaměstnanost klesala až do roku 2008 na hodnotu 5,9 %. Od roku 2009 do roku 2013 se nezaměstnanost pohybovala mezi 5,5 – 7 %. Průměrná světová nezaměstnanost se po celé sledované období pohybovala okolo 6 % bez významných výkyvů (viz. Příloha č. 13).

V roce 2013 činila celková pracovní síla z celkového ekonomicky aktivního obyvatelstva (15 – 64 let) v Bahrajnu 70,2 %, V Kuvajtu 68,4 %, v Ománu 65,1 %, v Kataru 86,7 %, v Saúdské Arábii 54,9 %, ve Spojených arabských emirátech 79,9 %, v zemích s vysokými příjmy 63,2 % a ve světě 63,5 %. Z toho vyplývá, že podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva v Bahrajnu, Kuvajtu, Ománu, Kataru a Spojených arabských emirátech je vyšší než činí světový průměr a i průměr zemí s vysokými příjmy (viz. Příloha č. 14).

Graf č. 28: Vývoj výsledku hospodaření státního rozpočtu

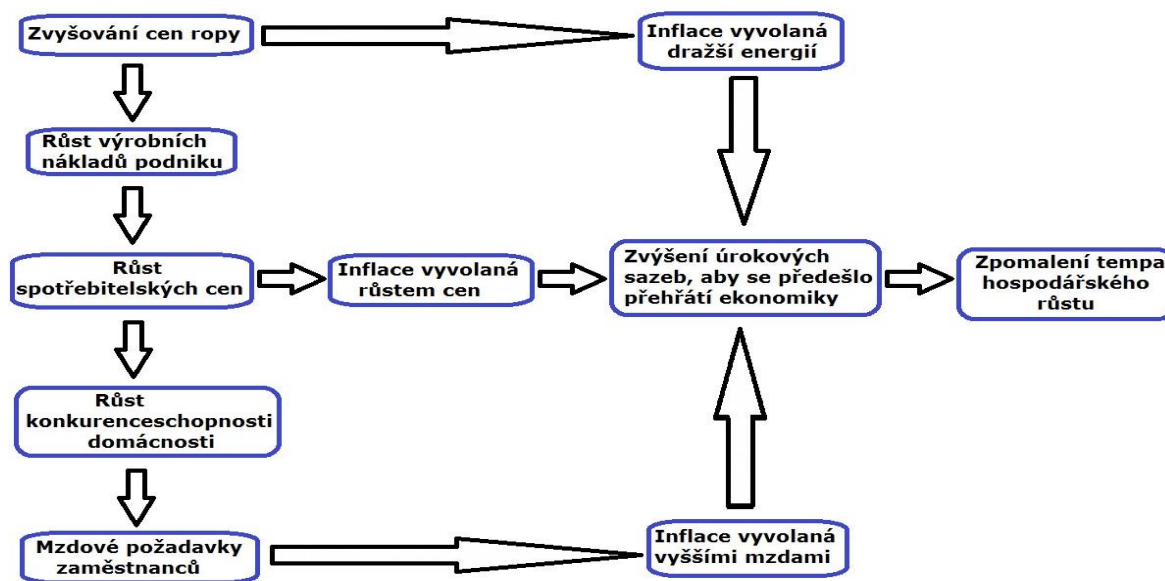
Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ze Světové banky

Graf č. 28 zobrazuje vývoj výsledku státního rozpočtu v některých zemích Zálivu ve srovnání se světovým průměrem. V grafu nejsou zahrnuty všechny státy z důvodu nedostupnosti těchto dat. Omán v roce 1999 až 2001 hospodařil s deficitem státního rozpočtu, v dalších letech byly zaznamenány přebytky a od roku 2009 bylo hospodaření Ománu opět deficitní. Kuvajt hospodařil po celé sledované období s výraznými přebytky státního rozpočtu. Tyto přebytky dosahovaly v některých letech až 30 % celkového HDP. Bahrajn vykazoval v roce 2007 a 2008 přebytek státního rozpočtu až ve výši 5,5 % HDP, avšak v letech 2009 až 2011 bylo hospodaření deficitní. Katar po celé období hospodařil, stejně jako Kuvajt s přebytky. Přebytky státního rozpočtu dosahovaly až 16,4 % z celkového HDP. Spojené arabské emiráty hospodaří s téměř vyrovnaným státním rozpočtem. Světový průměr je po celé sledované období deficitní. Tyto deficity

se pohybovaly od 0,4 % do 6,7 % z celkového HDP. Nejvyšší deficity byly zaznamenány v době hospodářské krize, tj. v roce 2009.

6.1 Vliv fluktuace cen ropy na růst HDP

Obrázek č. 3: Vliv fluktuace ropy na HDP

Zdroj: Baláž, Londarev, 2006

Z obrázku č. 4 je patrné, že pokud se zvýší cena ropy, například z důvodu ropného šoku, tak to má za následek několik dalších akcí, ale v poslední fázi dojde ke zpomalení růstu HDP. Pokud se zvýší cena ropy, tak vznikne inflace, která je vyvolaná růstem cen energií. Další možností je, že pokud se zvýší cena ropy, tak mohou růst výrobní náklady podniku. Rostou-li výrobní náklady podniku, tak zároveň rostou i spotřebitelské ceny. Růst spotřebitelských cen vyvolá inflaci. Další možností je, že růst cen ropy zvýší růst konkurenceschopnosti domácností, a tím pádem rostou i mzdové požadavky zaměstnanců. Vyšší mzdové požadavky vyvolají také inflaci. Inflace vyvolaná růstem ceny energií, inflace vyvolaná růstem spotřebitelských cen a inflace vyvolaná požadavkem na vyšší mzdy zaměstnanců zapříčiní zvýšení úrokových sazeb, a to z důvodu, aby nedocházelo k přehřátí ekonomiky. Pokud se zvýší úrokové sazby, tak dochází ke zpomalení růstu HDP.

6.2 Zhodnocení výsledků

Na základě provedené deskriptivní a komparativní analýzy byl zhodnocen vývoj fiskální politiky v Kuvajtu v letech 1999 až 2013 a následně byly hlavní ekonomické ukazatele porovnány s ostatními zeměmi Arabského poloostrova, průměru zemí, které disponují vysokými příjmy a nejsou členy OECD a v poslední řadě porovnání se světovým průměrem.

Kuvajt je, stejně jako ostatní země Arabského poloostrova, rozvojovým státem, a to z důvodu, že vývoz těchto států tvoří převážně suroviny, v tomto případě surová ropa a zemní plyn. Z důvodu vlastnictví přírodních zdrojů je růst těchto ekonomik pomalejší než u vyspělých států. Ekonomiky těchto států jsou charakteristické určitými specifiky, která plynou z vlastnictví vyčerpatelných a neobnovitelných zdrojů energie. Ale i přesto jsou země vyvážející ropu charakterizovány jako země s rostoucím HDP a přebytky státních rozpočtů.

Podle grafu č. 13 je zřejmé, že ekonomická situace v Kuvajtu je velmi dobrá a země po celé období vykazovala vyšší státní příjmy než státní výdaje, tím pádem jsou zřejmé vysoké přebytky státního rozpočtu. Ve srovnání s ostatními státy má nejvyšší přebytky právě Kuvajt. Další zemí, která disponuje přebytky státního rozpočtu je podle grafu č. 28 Katar. Co se týče ostatních zemí, tak ty mají buď vyrovnaný státní rozpočet, nebo mírné deficity, nebo v průběhu období dochází k mírným přebytkům. Světový průměr a průměr zemí s vysokými příjmy je deficitní a pohybuje se okolo 6 % z celkového HDP.

Stejný vývoj zaznamenal i růst HDP. Nejvyšší růst HDP vykazoval Katar a Kuvajt, ostatní země se nacházely mírně nad světovým průměrem i nad průměrem zemí s vysokými příjmy. Propad u všech států i celosvětově nastal v roce 2009, což bylo důsledkem celosvětové finanční krize, která začala ochromovat svět již v roce 2008. Podle grafu č. 25 je HDP na obyvatele v zemích Zálivu několikanásobně vyšší než činí průměr zemí s vysokými příjmy a světový průměr. V roce 2013 bylo HDP na obyvatele v Kataru 93,7 tis USD, v Kuvajtu 52,2 tis. USD, ve Spojených arabských emirátech 43,05 tis. USD, v Saúské Arábii 25,96 tis. USD, V Bahrajnu 24,7 tis. USD a v Ománu 21,93 tis. USD. HDP na obyvatele průměru zemí s vysokými příjmy v roce 2013 činil 21,33 tis. USD a světový průměr 10,6 tis. USD.

Inflace v zemích GCC je velice kolísavá a projevuje se velkými výkyvy, ať už růstem nebo propady. Průměr světové inflace a průměr inflace států s vysokými

příjmy je více stabilní a pohybuje se v rozmezí kolem 5 %. Nejvyšší inflace ve státech GCC byla zaznamenána v roce 2005 a 2008 což bylo způsobeno jak domácími tak zahraničními faktory. Mezi domácí faktory se řadilo především zvyšování poptávky po ropě, což vyvolalo růst cen ropy. Zahraničními ovlivňujícími faktory byl především růst cen komodit po celém světě a oslabení amerického dolaru.

Nezaměstnanost v zemích Zálivu je různorodá. V některých zemích je vyšší, než je světový průměr a v některých zemích je naopak nižší. Světový průměr se ve sledovaném období pohyboval kolem 6 %, kdežto v Bahrajnu a Ománu je okolo 8 %. Naopak v Kuvajtu, Kataru a Spojených arabských emirátech byla nezaměstnanost na mnohem nižší úrovni, než činil světový průměr. Nezaměstnanost v Saúdské Arábii je srovnatelná se světovým průměrem. Kromě Saúdské Arábie je celkový počet ekonomicky aktivního obyvatelstva až o 10 % vyšší než činí světový průměr a průměr zemí s vysokými příjmy. Tento stav může být způsoben tím, že nejvíce lidí je zaměstnáno ve státním sektoru, který převažuje nad soukromým sektorem a veškeré příjmy připadají státu, tím pádem je možný rozvoj pracovních míst ve státním sektoru.

7 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce s názvem Fiskální politika v zemích vyvážejících ropu bylo analyzovat vývoj fiskální politiky v Kuvajtu a následné porovnání s ostatními státy Perského zálivu, světovým průměrem a průměrem zemí, které se vyznačují vysokými příjmy a nejsou členy OECD.

Fiskální politika je důležitou součástí hospodářské politiky, pomocí které stát zasahuje do ekonomického dění. Mezi nejdůležitější cíle fiskální politiky patří dosažení ekonomického růstu, co nejvyšší úroveň zaměstnanosti, stabilní cenové hladiny a minimalizování výkyvů hospodářského cyklu. Hlavním nástrojem fiskální politiky je státní rozpočet, který by měl být vyrovnaný, avšak v dnešní době je celosvětovým trendem spíše rozpočet deficitní, kdežto státy vyvážející ropu jsou charakteristické rozpočtovými přebytky.

Kuvajt se společně s ostatními státy Zálivu vyznačuje určitými specifiky oproti ostatním státům světa. Hlavním rozdílem je to, že bohatství těchto států tkví ve vlastnictví přírodního bohatství, čímž je ropa. Odměnou za toto vlastnictví je renta, kterou pobírá stát a tím pádem jsou tyto státy nazývané jako rentiérské státy. Veškeré ropné příjmy připadají státu, který je dále vynakládá na rozvoj své ekonomiky. Pokud jsou však tyto finance nesprávně vynaloženy, tak může vzniknout fiskální nerovnováha a zpomalí se ekonomický růst.

Kuvajtská ekonomika se vyznačuje vysokými přebytky státního rozpočtu, které byly vykazovány po celé sledované období a postupně se stále zvyšovaly. Příjmy a výdaje ze státního rozpočtu jsou rozděleny na běžné a kapitálové. Ropné příjmy jsou v příjmech Kuvajtu dominantní a v některých letech dosahují až devadesáti procent celkových příjmů. Z daňových příjmů tvoří největší část daně z mezinárodních transakcí a z nedaňových příjmů tvoří více než 80 procent příjmy z vlastnictví. Na výdajích mají nejvyšší podíl náhrady zaměstnancům a domácí transfery.

Státy GCC se vyznačují vyšším růstem HDP i podstatně vyšším HDP na obyvatele než činí světový průměr a průměr zemí s vysokými příjmy.

Ve srovnání s ostatními zeměmi má Kuvajt spolu s Katarom a Spojenými arabskými emiráty velice nízkou míru nezaměstnanosti a stále se drží pod světovým průměrem i pod průměrem zemí s vysokými příjmy. Ostatní země Zálivu mají míru nezaměstnanosti srovnatelnou se světovým průměrem – Saúdská Arábie, anebo vyšší – Bahrajn a Omán.

Důvodem nižší nezaměstnanosti ve státech vyvážejících ropu je ten, že veškeré příjmy z ropy jdou do rukou vlády a vláda je dále vynakládá na svůj rozvoj, tím pádem i na více pracovních míst. Státní sektor je více rozvinutý než soukromý, a proto je větší možnost zaměstnanosti ve státním sektoru a každý má právo pracovat ve státním sektoru, pokud nepracuje v sektoru soukromém. Významný podíl na zaměstnanosti ve státech GCC má také vysoký podíl cizinců z ostatních arabských států nebo z Jihovýchodní Asie (Bangladéš, Indie, Filipíny, Malajsie apod.)

Co se týče inflace, tak ta představuje pro země vyvážející ropu problém. Je velice kolísavá, se značnými růsty i propady, protože je závislá na cenách ropy. Pokud se zvýší ceny ropy nebo jiných komodit, tak se zvyšuje inflace. Dále je inflace v těchto zemích závislá na kolísání cen USD. Pokud dojde k oslabení USD, tak se inflace opět zvyšuje. Oproti zemím vyvážejících ropu je průměrná světová inflace relativně stabilní, bez značných kolísání. Dalšími faktory ovlivňujícími cenu ropy jsou také různá geopolitická napětí, nepokoje, války přírodní podmínky a katastrofy. Z krátkodobého hlediska ovlivňuje cenu ropy především nabídka na světových trzích, avšak z dlouhodobého hlediska je cena ropy ovlivňována jak nabídkou, tak poptávkou. Poptávka roste s růstem ekonomiky a naopak. Pokud se poptávka zvýší, zatímco nabídka zůstane nezměněna, tak se zvýší i cena ropy. Pokud se naopak zvýší nabídka, tak ceny ropy klesají.

Závěrem této diplomové práce lze konstatovat, že i když se země vyvážející ropu řadí mezi rozvojové ekonomiky, tak je jejich ekonomický růst mnohem vyšší než v ostatních zemích, avšak ekonomika těchto států je velice zranitelná, protože ropné šoky mohou způsobit zpomalení ekonomického růstu a zvýšení inflace. Lze tedy předpokládat, že pokud nenastanou další výrazné ropné šoky (např. oslabení USD, nová naleziště, války a nepokoje, přírodní katastrofy), tak tyto ekonomiky budou nadále růst a vykazovat přebytky státního rozpočtu.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura

BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

BURGOVÁ, Helena; JEŽOVÁ, Michaela. *Současný Blízký východ: politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, 232 s. ISBN 978-80-87474-45-7.

DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2008, 343 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.

DVOŘÁK, Pavel. *Vybrané problémy fiskální politiky*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997, 174 s. ISBN 80-7079-620-0

IZÁK, Vratislav. *Fiskální politika*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2005, 209 s. ISBN 978-80-245-1669-1.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 332 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3258-9.

LUCIANI, Giacomo. *The Arab state*. Berkeley: University of California Press, 1990, 454 p. ISBN 0-520-06432-1.

MACH, Miloš. *Makroekonomie II pro inženýrské studium*. 2. vyd. (1. u nakl. Melandrium). Slaný: Melandrium, 1998, 2 sv. ISBN 80-86175-03-0

MAITAH, Mansoor. *Zvláštnosti makroekonomické politiky zemí Blízkého východu*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7357-608-0.

MAREK, Luboš. *Statistika pro ekonomy: aplikace*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007, 485 s. ISBN 978-80-86946-40-5

ONDRČKA, Pavel. *Makroekonomie různých ekonomických proudů*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 253 s. ISBN 80-210-3993-0.

PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. 2. vyd. Praha: Melandrium, 2007, 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.

PRUŠVIC, David. *Fiskální politika, fiskální pravidla a jejich postavení v systému národního hospodářství*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2008, 129 s. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-43-5

TOMÁŠKOVÁ, Eva. *Veřejné finance*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 115 s. ISBN 80-210-4177-3.

ŠULC, Zdislav. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: Consus, 1993, 163 s. ISBN 80-901004-7-3.

ŽÁK, Milan. *Hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006, 210 s. Edice učebních textů. Ekonomie. ISBN 978-80-86730-04-2.

Články

BALÁŽ, Pavel.; LONDAREV, Andrej.: Ropa a jej postavenie v globalizácii svetového hospodárstva. *Politická ekonomie*, 4, 2006

Internetové zdroje

BusinessInfo. Bahrajn [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné

z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/bahrajn.html>

BusinessInfo. Katar [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné

z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/katar.html>

BusinessInfo. Kuvajt[online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné

z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/kuvajt.html>

BusinessInfo. Omán [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné

z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/oman.html>

BusinessInfo. Saúdská Arábie [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné

z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/saudska-arabie.html>

BusinessInfo. Spojené Arabské emiráty [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné

z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/spojene-arabske-emiraty.html>

Dollar Daze. [online]. [cit. 2014-08-29]. Dostupné

z: http://dollardaze.org/blog/?post_id=00475

Encyklopedie Britannica: GCC. [online]. [cit. 2014-09-20]. Dostupné

z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/249154/Gulf-Cooperation-Council-GCC>

International Monetary Fund. *IMF* [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné

z: <http://www.imf.org/external/data.htm>

Organization of Arab Petroleum Exporting Countries. *OAPEC* [online]. [cit. 2015-03-21].

Dostupné z: <http://www.oapecorg.org/Home/DataBank>

Organization of Petroleum Exporting Countries. *OPEC* [online]. [cit. 2015-03-22].

Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/

Ropa.[online]. [cit. 2014-08-30]. Dostupné z: <http://www.ropa.cz/>

Ropa: Ropa a ekonomika. [online]. [cit. 2014-10-10]. Dostupné

z: <http://www.ropa.cz/ropa-a-ekonomika/>

Ropa: Ropné šoky. [online]. [cit. 2014-10-10]. Dostupné z: <http://www.ropa.cz/zpravy/ropne-soky/>

State of Kuwait - Central Statistical Bureau [online]. [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: http://www.csb.gov.kw/Socan_Statistic_EN.aspx?ID=24

State of Kuwait - Central Statistical Bureau [online]. [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: http://www.csb.gov.kw/Socan_Statistic_EN.aspx?ID=19

The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://www.gcc-sg.org/eng/index.html>

The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf: Kuwait [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://www.gcc-sg.org/eng/index9d2a.html?action=GCC-ShowOne&CountryID=6>

World DataBank. *The World Bank* [online]. [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx#>

The World Bank [online]. [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator>

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Vývoj produkce ropy v zemích GCC

Příloha č. 2 – Vývoj zásob ropy

Příloha č. 3 – Vývoj ekonomické situace v Kuvajtu

Příloha č. 4 – Podíl ropných a neropných příjmů

Příloha č. 5 – Daňové příjmy

Příloha č. 6 – Nedaňové příjmy

Příloha č. 7 – Běžné výdaje

Příloha č. 8 – Kapitálové výdaje

Příloha č. 9 – Ekonomicky aktivní obyvatelstvo v Kuvajtu

Příloha č. 10 – Vývoj růstu HDP v zemích GCC

Příloha č. 11 – Vývoj HDP na obyvatele v zemích GCC

Příloha č. 12 – Vývoj inflace v zemích GCC

Příloha č. 13 – Vývoj nezaměstnanosti v zemích GCC

Příloha č. 14 – Celková pracovní síla v % z celkového ekonomicky aktivního obyvatelstva věk 15-64 let

Příloha č. 1 : Vývoj produkce ropy v zemích GCC

	Bahrajn	Kuvajt	Omán	Katar	Saudská Arábie	SAE
1999	176,5	1873,3	904,7	608,7	7564,7	2154
2000	180,9	1983,8	887,8	648	8090	2280
2001	182	1947,2	880,1	632	7890	2231
2002	187	1745,9	823,3	694,5	7093	2208
2003	188,6	2107,6	757,3	720,7	8410	2601
2004	209,1	2287,8	726	744,8	8897	2343,6
2005	186,6	2573,4	708,4	765,9	3950	2378
2006	183,3	2644,5	676,9	802,9	9210	2568
2007	184,3	2574,5	651,2	845,7	8820	2529
2008	182,2	2676	669,2	842,8	9200	2572,2
2009	182	2261,6	712,6	733	8180	2242
2010	182	2312	758,5	733,4	8170	2324
2011	190	2658,7	779,4	734	9310	2564
2012	173	2976,7	813,5	736	9760	2652,5
2013	197	2921,6	837	724	9640	2797

Zdroj: OAPEC

Příloha č. 2 : Vývoj zásob ropy

	Bahrajn	Kuvajt	Omán	Katar	Saudská Arábie	SAE
1999	150	96500	5740	4500	262766	97800
2000	150	96500	5850	13160	262800	97800
2001	130	96500	5900	15210	262700	97800
2002	130	96500	5700	15210	262790	97800
2003	130	99000	5560	15210	262730	97800
2004	130	101500	4800	24490	264310	97800
2005	130	101500	5000	25290	264210	97800
2006	120	101500	5700	26190	264250	97800
2007	130	101500	5572	25090	264210	97800
2008	120	101500	5572	25410	264060	97800
2009	120	101500	4825,9	26682	264590	97800
2010	120	101500	4974,3	25462	264520	97800
2011	120	101500	4958,3	25264	265405	97800
2012	120	101500	4974,3	25240	265850	97800
2013	120	101500	5151	25070	265780	97800

Zdroj: OAPEC

Příloha č. 3: Vývoj ekonomické situace v Kuvajtu (mil. KWD)

Rok	Příjmy	Výdaje	Celkem	Přebytek/Schodek
1999	3891,2	3456,1	435,1	Přebytek
2000	6593,8	3439,5	3154,3	Přebytek
2001	6038,74	2771,97	3266,77	Přebytek
2002	6178,723	4217,78	1960,943	Přebytek
2003	6998,98	4335,8	2663,18	Přebytek
2004	8549,52	4883,62	3665,9	Přebytek
2005	10791,66	5643,98	5147,68	Přebytek
2006	16401,65	6100,72	10300,93	Přebytek
2007	17926	7692,91	10233,09	Přebytek
2008	21347,39	8946,66	12400,73	Přebytek
2009	23025,58	11754,34	11271,24	Přebytek
2010	19669,71	10314,85	9354,86	Přebytek
2011	23387,2	14206,11	9181,09	Přebytek
2012	32233,82	14096,14	18137,68	Přebytek
2013	35035,04	16306,33	18728,71	Přebytek

Zdroj: Kuvajtský statistický úřad

Příloha č. 4 : HDP v běžných cenách (mld. USD)

Rok	Ropné příjmy	Neropné příjmy	Podíl ropných příjmů (%)
1999	2261,8	1628,8	58,10
2000	4796,6	1797,2	72,70
2001	4530,32	1506,76	75,04
2002	4526,63	1651,48	73,27
2003	5499,64	1473,1	78,87
2004	6150,67	2361,64	72,26
2005	8171,97	2559,98	76,15
2006	12955,45	3423,23	79,10
2007	14511,49	3395,7	81,04
2008	17719,48	3615,48	83,05
2009	19710,71	3312,82	85,61
2010	16584,89	3082,84	84,33
2011	19947,37	3432,57	85,32
2012	28569,56	3646,99	88,68
2013	29969,67	5038,81	85,61

Zdroj: Světová banka

Příloha č. 5: Daňové příjmy

Rok	Daně z příjmů	Daně z převodů nemovitostí	Daně z použití zboží a povolení k činnosti	Daně z mezinárodního obchodu a transakcí	Ostatní daně (kolky)	Celkem
1999	24,7	5,06	1,23	85,07	31,85	147,91
2000	17,5	4,25	1,23	75,87	38,02	136,87
2001	11,32	2,17	0,85	58,56	28,69	101,59
2002	17,94	5,72	1,12	85,83	44,07	154,68
2003	26,43	7,9	1,63	100,56	47,25	183,77
2004	30,21	10,48	1,94	146,65	51,21	240,49
2005	53,34	11,01	1,54	166,48	55,16	287,53
2006	58,38	10,4	2,35	175,95	64,36	311,44
2007	81,69	13,59	1,83	190,44	67,77	355,32
2008	108,94	20,58	2,3	224,08	70,13	426,03
2009	121,96	10,32	2,11	214,71	69,94	419,04
2010	94,35	9,25	1,92	190,85	70,47	366,84
2011	87,77	11,11	2,83	218,38	72,15	392,24
2012	86,28	14,46	2,48	222,9	79,71	405,83
2013	73,87	15,56	2,27	258,99	81,91	432,6

Zdroj: Kuvajtský statistický úřad

Příloha č. 6: Nedaňové příjmy

Rok	Doprava a komunikace	Příjmy z vlastnictví	Správní poplatky, poplatky a neprůmyslové příjmy	Celkem
1999	82,22	3439,31	221,12	3742,65
2000	83,93	6250,37	122,6	6456,9
2001	80,67	5651,51	203,31	5935,49
2002	106,87	5395,65	520,91	6023,43
2003	108,02	6348,43	332,52	6788,97
2004	163,02	7829,01	279,78	8271,81
2005	155,86	10091,92	196,64	10444,42
2006	159,7	15717,19	190,35	16067,24
2007	154,64	16976,77	420,46	17551,87
2008	143,31	20123,41	642,21	20908,93
2009	136,21	21828,32	639,96	22604,49
2010	141,26	18709,49	450,14	19300,89
2011	114,53	22023	850,17	22987,7
2012	74,69	30764,56	971,47	31810,72
2013	114,26	32892,42	1166,61	34173,29

Zdroj: Kuvajtský statistický úřad

Příloha č. 7 : Běžné výdaje

Rok	Běžné výdaje					
	Náhrady zaměstnancům	Nákup zboží a služeb	Dotace	Domácí transfery	Zahraniční transfery	Celkem
1999	1706,06	605,19	13,87	558,83	57,54	2941,49
2000	1779,72	567,38	17,95	590,92	59,56	3015,53
2001	1401,49	495,08	14,2	483,51	52,36	2446,64
2002	1910,76	724,72	20,11	734,26	75,58	3465,43
2003	2019,72	878,89	24,04	735,8	62,67	3721,12
2004	2200,64	1059	24,75	798,88	42,69	4125,96
2005	2321,94	1053,98	43,47	1245,14	100,66	4765,19
2006	2557,11	1065,1	50,07	1308,31	108,42	5089,01
2007	2868,39	1206,7	65,88	2140,72	129,16	6410,85
2008	3283,79	1301,25	122,83	2462,95	307,86	7478,68
2009	3885,24	1432,85	444,63	4102,69	186,57	10051,98
2010	4025,7	1414,04	259,35	3033,04	79,5	8811,63
2011	4458,81	1274,86	1094,31	4967,37	173,38	11968,73
2012	5202,49	1234,46	1195,51	3827,39	316,09	11775,94
2013	6131,94	1608,89	800,09	4799,51	601,19	13941,62

Zdroj: Kuvajtský statistický úřad

Příloha č. 8: Kapitálové výdaje

Rok	Kapitálové výdaje		
	Pořízení hmotného investičního majetku	Kapitálové transfery	Celkem
1999	229,08	285,5	514,58
2000	190,95	231,75	422,7
2001	186,77	138,54	325,31
2002	261,36	403,9	665,26
2003	337,67	229,01	566,68
2004	409,58	300,8	710,38
2005	441,25	290,54	731,79
2006	576,33	253,48	829,81
2007	604,06	316,82	920,88
2008	666,44	533,61	1200,05
2009	769,31	753,72	1523,03
2010	826,65	666,48	1493,13
2011	1125,29	1108,44	2233,73
2012	1305,3	993,9	2299,2
2013	1340,68	1024,03	2364,71

Zdroj: Kuvajtský statistický úřad

Příloha č. 9: Ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Rok	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo celkem	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo (%)
1999	914 454	68
2000	957 754	68
2001	998 179	68
2002	1 035 735	68
2003	1 074 039	68
2004	1 113 784	68
2005	1 159 849	68
2006	1 217 897	68
2007	1 283 963	67
2008	1 354 894	67
2009	1 436 885	68
2010	1 512 542	68
2011	1 587 456	68
2012	1 662 316	68
2013	1 733 184	68

Zdroj: Světová banka

Příloha č. 10: Vývoj růstu HDP v zemích GCC

	Bahrajn	Kuvajt	Omán	Katar	Saudská Arábie	SAE	Vysokopříjmové ekonomiky	Svět
1999	4,3	-1,8	-0,1	4,3	-0,7	2,9	3,7	3,4
2000	5,3	4,7	5,4	8	4,9	10,9	7,2	4,3
2001	2,5	0,7	4,5	3,9	0,5	1,4	2,3	1,8
2002	3,6	3	-1,1	7,2	0,1	2,4	3,4	2,1
2003	6	17,3	-2,7	3,7	7,7	8,8	6	2,8
2004	7	10,8	1,3	19,2	9,3	9,6	7,6	4,1
2005	6,8	10,1	2,5	7,5	7,3	4,9	6,1	3,6
2006	6,5	7,5	5,4	26,2	5,6	9,8	7,3	4,1
2007	8,3	6	4,5	18	6	3,2	6,8	3,9
2008	6,2	2,5	8,2	17,7	8,4	3,2	4,2	1,5
2009	2,5	-7,1	6,1	12	1,8	-5,2	-3,6	-2,1
2010	4,3	-2,4	4,8	16,7	7,4	1,6	6,3	4,1
2011	2,1	10,2	0,9	13	8,6	4,9	5,3	2,8
2012	3,6	8,3	5,8	6	5,8	4,7	3,4	2,3
2013	5,3	x	x	6,3	4	5,2	2,7	2,2

Zdroj: Světová banka

Příloha č. 11: Vývoj HDP na obyvatele v zemích GCC

	Bahrajn	Kuvajt	Omán	Katar	Saudská Arábie	SAE	Vysokopříjmové ekonomiky	Svět
1999	10,33	16,56	7,23	21,66	8,2	29,18	5,45	5,35
2000	13,56	19,79	8,9	29,9	9,4	34,5	6,2	5,5
2001	12,85	17,62	8,7	28,7	8,76	33	6,22	5,35
2002	13,15	18,62	8,73	30,75	8,64	34,06	6,51	5,49
2003	14,35	22,62	9,1	35,65	9,4	36,9	7,27	6,1
2004	16,03	27,06	10,05	44,05	10,85	40,4	8,7	6,77
2005	18,16	35,2	12,3	54,23	13,3	43,53	10,4	7,24
2006	19,46	42,01	14,57	62,92	14,86	45,56	12,18	7,75
2007	21,05	44,9	16,38	69,17	16,05	44,49	14,4	8,63
2008	23,04	54,55	23,48	84,8	19,7	46,4	17,2	9,35
2009	19,25	37,16	18,17	62,53	16,01	32,85	13,97	8,75
2010	20,55	38,59	20,92	71,5	19,33	33,9	16,37	9,47
2011	22,47	49,3	22,98	88,86	24,12	38,93	19,61	10,36
2012	23,34	53,54	23,38	92,8	25,95	40,44	20,65	10,44
2013	24,7	52,2	21,93	93,7	25,96	43,05	21,33	10,6

Zdroj: Světová banka

Příloha č. 12: Vývoj inflace v zemích GCC

	Bahrajn	Kuvajt	Omán	Katar	Saudská Arábie	SAE	Vysokopříjmové ekonomiky	Svět
1999	2,7	18,1	11,7	15,9	11,2	8,4	2,5	3,9
2000	30	20,5	17,8	32,7	11,6	11,5	4	5,2
2001	-3,4	-8,2	-4,6	-5	-3,4	-2,3	1,7	3,5
2002	3,6	5,2	4,7	3	2,9	3,8	2,7	3,3
2003	8,4	4,9	10,3	17,2	5,7	4,1	2,9	3,5
2004	11	10,8	13	13,1	10,4	8,5	4,2	5,5
2005	13,7	22,4	22,5	30,5	18,3	16,5	4,4	5,5
2006	8,8	16,2	13,6	8,4	8,6	12	3,6	5,4
2007	8,4	4,3	8,3	11	4,2	12,5	4,6	5,6
2008	11,4	18,7	33,8	22,9	15,3	18,5	6,1	8,2
2009	-13	-17,2	-25,1	-24,2	-18,9	-15,2	-0,5	2,4
2010	7,4	11,2	15,6	9,6	14,3	11	3,6	4,7
2011	10,6	16,6	17,5	20,1	17,1	15,8	6,6	5,7
2012	2,2	5,8	5,4	5,7	3,6	2,4	2,6	3,4
2013	1,5	x	x	0,5	-1,9	2,7	x	2,3

Zdroj. Světová banka

Příloha č. 13: Vývoj nezaměstnanosti v zemích GCC

	Bahrajn	Kuvajt	Omán	Katar	Saudská Arábie	SAE	Vysokopříjmové ekonomiky	Svět
1999	6,8	0,7	8,3	0,5	4,3	3,1	11,6	6,4
2000	6,1	0,8	8,6	0,9	4,6	2,3	9,8	6,3
2001	5,5	0,8	8,7	0,9	4,6	3,2	8,6	6,3
2002	6,5	1,1	8,6	0,9	5,2	3,2	7,8	6,5
2003	7,5	1,3	8,5	1,2	5,9	2,7	8	6,4
2004	9	1,7	8,4	1,5	5,9	3,1	7,6	6,3
2005	8,8	2	8,4	1,1	5,9	3,1	6,9	6,1
2006	8,5	1,3	8,4	0,9	6,3	3,3	6,8	5,9
2007	8,2	1,5	8,4	0,5	5,7	3,4	5,8	5,4
2008	7,8	1,8	8,4	0,3	5,1	4	5,9	5,6
2009	7,6	1,6	8,3	0,3	5,4	4,2	7,7	6,2
2010	7,4	1,8	8,2	0,4	5,4	4,2	7	6,1
2011	7,4	3,6	8,1	0,6	5,8	4,1	6,5	5,9
2012	7,4	3,4	7,9	0,5	5,6	4	5,7	5,9
2013	7,4	3,1	7,9	0,5	5,7	3,8	5,8	6

Zdroj: Světová banka

Příloha č. 14: Celková pracovní síla v % z celkového ekonomicky aktivního obyvatelstva ve věku 15-64 let

	Bahrajn	Kuvajt	Omán	Katar	Saudská Arábie	SAE	High income- non OECD	World
1999	65,5	67,6	56,2	76,1	48	76,1	59,8	65,5
2000	65,7	67,6	55,2	75,5	48,6	76,2	59,8	65,3
2001	65,9	67,8	54,5	75,6	48,3	76,3	58,8	65,1
2002	65,5	68	54,4	75,6	48,7	76,3	59,2	65
2003	65,2	68,2	54,6	76,5	49,4	76,3	60	64,8
2004	65,1	68,1	54,9	77,6	50,1	76,4	60,4	64,8
2005	66	67,8	55,3	80	50,6	76,6	60,8	64,8
2006	67,1	67,6	55,7	82,4	51	76,7	61,1	64,5
2007	68,3	67,4	56,2	84,3	51,2	76,9	61,8	64,2
2008	69,3	67,2	56,9	85,3	51,2	77,1	62,2	64
2009	70,1	67,5	58,2	86	51,1	77,5	62,2	63,7
2010	70,5	67,6	59,8	86,4	51,5	78,2	62,1	63,4
2011	70,6	67,8	61,6	86,6	51,8	78,7	62,5	63,4
2012	70,5	68,1	63,5	86,7	52,2	79,3	62,7	63,4
2013	70,2	68,4	65,1	86,7	54,9	79,9	63,2	63,5

Zdroj: Světová banka